Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË:
Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk.

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G.E.V.L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is
een algemeen
Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD
TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

H.H. SECRETARISSEN der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen die in aanmerking komen voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Ramp Sumatra.

Ontvangen t/m 6 November:

saldo	f 1574.50
het Centraal Haagsch Comité giro	„ 1238.62
den Burgemeester van Purmerend de opbrengst van 2 kerkconcerten te Purmerend en te De Rijp	„ 135.—
Totaal	f 2948.12

Onze Indische Historie

door

H. A. RITTER.

In tijden als de onze leeft men geestelijk snel. Wat vijftig jaar geleden gegolden heeft, heeft afgedaan en wie niet mee kan, of niet mee wil, wordt beschouwd als achterlijk en voor verder geestelijk verkeer ongeschikt. Zoo gaat het ook met den Historicus, die geen Historicus kan wezen, zonder zich een eigen oordeel te hebben gevormd over de geschiedenis der feiten en der menschen. Om met Bolland te spreken blijft hij, als hij bij zijn studie de rede buiten spel laat „eindeloos den pas markeeren aan den ingang van den tempel der wijsheid". (Boek der Spreuken).

Wie dus met belangstelling de wording nagaat van ons groot Koloniaal Rijk [1]), en volgt wat in het belangrijkste deel daarvan — Oost-Indië — geschiedt, of zal geschieden, moet er zich rekenschap van geven dat er andere waardeeringen en andere eischen zijn gekomen.

Die waardeeringen en eischen zijn echter niet zoo gloednieuw als sommigen zich dat wel voorstellen. Liberalen als Elout en van Hogendorp (1816) hadden reeds denkbeelden, die ver afweken van de wijze waarop de V. O. I. C. gewoon was Indië te besturen. Toen reeds was men van meening dat het denkbeeld om Indië als *wingewest* te beschouwen, moest worden verlaten, en Nederland als koloniseerende Mogenheid de taak van *opvoeding* moest ter hand nemen. De behoefte aan geld deed Koning Willem I tien jaren daarna besluiten „om Indië geld te doen opbrengen". Elout nam zijn ontslag als Minister van Koloniën en bijna veertig jaren heeft het cultuurstelsel gewerkt. Hevig afgekeurd door Pierson, die ten onrechte beschouwd wordt als de meest verstokte economist, die ooit gevonden kon worden.

In onze dagen wordt van de meest radicale zijde geëischt de emancipatie van Indië— terwijl het Bolsjewisme onder de inlanders groote vorderingen maakt.

Wie dus spreekt of schrijft over Indische zaken moet er zich dus wèl rekenschap van geven dat ook in dat opzicht een nieuwe tijd is aangebroken en dat hij dus op straffe van verouderd te zijn, niet kan blijven staan bij hetgeen dertig, veertig jaren geleden de algemeene opinie was. Met de volksontwaking in Indië en dan wel voornamelijk op Java zal hij rekening moeten houden. Meer. Hij zal moeten kiezen welk program van actie hij aanvaarden zal. Ook op dat gebied is het conservatisme een verloren zaak.

Met den Historicus staat het anders. Wil hij onze Indische Historie onderzoeken en beschrijven, dan zal hij daarbij den geest van den tijd in aanmerking moeten nemen. En dat gebeurt bij de tegenwoordige critici niet of bijna niet. Zij maken zich schuldig aan de fout aan het verleden den maatstaf van het heden voor te leggen. Dat is onbillijk en onwijsgeerig tevens.

Er is, dat zij dadelijk toegegeven, veel vreeselijks op te merken in de Historie van onze verovering van „Nederlandsch-Indië", zooals het thans in de Grondwet heet. Maar is dat ook niet het geval met onzen bitteren worstelstrijd tegen het „Spaansch geweld"? De Zeeuw die zijn verslagen Spaanschen tegenstander het hart uitsneed, er in beet en, het wegwerpende, uitriep: bà, het smaakt bitter! Teekent dat niet den geest des tijds.

Die geest kwam uit — kan het anders — in den veroveringsoorlog met de bewoners der Indische eilanden.

Die geest werd echter niet eerst in *onzen* tijd afgekeurd. Toen Coen in 1623 bij zijn bezoek aan Patria bleef staan op zijn stuk: het eischen van werkelijk *koloniseeren*, bracht hij zijn mondelinge verdediging daarvan voor de Staten-Generaal op schrift. Op dat stuk werd gedurende het onderzoek door de verschillende „Kamers" der V. O. I. C. daarop de volgende aanteekening gesteld:

> Om beulen en guardiaens van een cud... slaven, om voorgangers te wesen van de vrije luyden, die met het mishandelen en moorden der Indianen de Nederlanders door geheel Indien bekent maecken voor de alderwreetste natie van de geheele werelt, is niet te ve... ten, dat eenige ervaerene, eerlijcke en... van kennis hebbende luyden van hier onbreecken om hun tot sulcx te la... bloyeeren...... [2]).

Men schrijft die opmerking toe aan Re... *Indië kende*. Hij wil zeggen dat hier in Ne... met die wreedheid toen reeds niet algeme... coord werd gegaan".

Wanneer de tegenwoordige historicus die... heid afkeurt, heeft hij deze Nederlanders ... 17e eeuw naast zich.

Het zou evenwel onredelijk zijn in die ge... wreedheden aanleiding te vinden met stil... voorbij te gaan, wat werkelijk aan uitstek... Indië is verricht. Regeerkunst, beleid en schrokkenheid.

Ach! Wij weten dat vooral het laatste i... tijd taboe is. Alleen de massa-wil heeft be... Individueele waarde bestaat niet meer. W... thans als in hooge mate schadelijk besch...

Die waarde te roemen verwekt vijandsc...

Evenwel bestaat zij en is de eenige voo... voor werkelijken vooruitgang.

Daarom kan de historicus zich blijven ... seeren voor de groote figuren uit onze Indi... schiedenis, en onbekommerd de herinner... hen levend houden. Want in de bladen der aanvoerders is bewondering voor de *indi... beteekenis* der voorgangers zoodanig sch... inslag, dat een enkele verwijzing daarna... dien historicus, als verdediging, afdoende...

Hij kan dus, terwijl hij recht doet aan de stroomingen zijns tijds, tevens recht doen ... verdiensten van het verleden.

[1]) Wij blijven deze uitdrukking handhaven ondanks de Grondwet 1922. Trouwens, er bestaat altijd *officiëel* nog een *Departement van Koloniën*.

[2]) Colenbrander. Koloniale Geschiedenis II.

De geschiedenis der bovenwin... eilanden

door

Mr. B. DE GAAY FORTMAN.

> Mr. R. Bijlsma, *De oude ... van Sint Eustatius, Sint M... Saba* in Verslagen o... oude archieven, dl. ... 1924.

Men kan zeggen, dat de geschiedenis o... venwindsche eilanden tot nu toe niet be... is. Van de vroegste geschiedenis is hierbij ... sprake. Hamelberg is tot tweemaal toe ... met de geschiedenis van de ontdekking ... eilanden af. De eerste maal, in 1898 had hij ... schikking over zijn aanteekeningen uit de in Curaçao aanwezige archieven en uit enke... werken, die hij vier jaren later getoetst ... de oorkonden der West-Indische Compag... eerste opstel verscheen als *Historische Sch... de Nederlandsche Bovenwindsche Antillen ... het einde der 17e eeuw* in het Tweede ... lijksch verslag van het gesch... taal-, land- en volkenkundi... nootschap te Willemstad. In 1902 ... Hamelberg, dat er reden was zijn beschrij... geschiedenis van Curaçao, Bonaire en Aru... *Nederlanders op de West-Indische eilande...* derbreken om met die van St. Eustatius, St. Martin te beginnen. Hij bracht het des... verder dan tot het eerste begin der 18de ... toen in 1907 de schets der bovenwindsc... den bij 1782 opzettelijk beëindigd wer... de middelen van het genootschap voortz... de andere uitgave niet meer toe te late... berg's aanteekeningen zijn bij zijn overl... de *Koninklijke bibliotheek* in Den Haag ...

Het hoofdstuk, dat M. J. K. voor de ... sche Encyclopaedie als geschiedkundig ... van Sint Eustatius, Sint Martin en Saba ... geeft uit den eersten tijd niets, dat Hame... vermeldt, is bijzonder kort, en staat van ... tius' geschiedenis op het voetspoor van ... bijna de geheele geschiedenis der achttien... over. Van de 19de eeuw leest men daar ... als niets. En ook het hoofdstuk over *bestu... ling* laat de staatkundige geschiedenis der ... den in het duister.

De reeds genoemde Teenstra geeft van ... tin aardig wat, van Saba niets en Teenst... weinig betrouwbaar.

Ten slotte zijn er eenige weinige beschrijvingen van op zichzelf staande gebeurtenissen, van welke St. Eustatius' bloei en val in den Amerikaanschen Vrijheidsoorlog wel het meest tot voorwerp, ook van wetenschappelijk onderzoek, gemaakt is.

Een onderzoek der archivalia der West-Indische Compagnie, van den Raad der Colonien in West-Indien, van het Committe tot de zaken van de Colonien en Bezittingen op de kust van Guinea en in Amerika, van den Raad der Amerikaansche colonien en bezittingen en van het Ministerie van koophandel en koloniën van 1806 tot 1808, voorzoover in het Rijksarchief in Den Haag aanwezig, staat nog steeds open voor ieder, die tijd en lust heeft, de aan Hamelberg's hand ontvallen pen op te nemen. Na 1816 zijn, naar men veronderstellen mag, de archivalia van de Nederlandsche bestuursdepartementen, waaronder achtereenvolgens de koloniën behoorden, althans zonder veel hiaten aanwezig. Maar, evenmin als Hamelberg zijn Curaçaosche archivalia betrouwbaar achtte zonder vergelijking met die der West-Indische Compagnie, evenmin geven de Nederlandsche archieven voldoende om daaruit een geschiedbeschrijving op te bouwen.

Deze laatste opmerking brengt ons bij de boven dit opstel geplaatste uitgave.

Mr. Bijlsma, de rijksarchivaris, is geen onbekende voor ieder, die zich met Curaçao's geschiedenis bezig houdt [1]). Vier jaren geleden verscheen zijn beschrijving van het oud-archief van Curaçao en onderhoorige eilanden Bonaire en Aruba, ingevolge de Koninklijke besluiten van 22 Dec. 1915 (S. 519) en 7 Juli 1919 (S. 469) naar Nederland overgebracht.

Thans is gevolgd de beschrijving der oude archieven van de drie bovenwindsche eilanden, tot ook krachtens dezelfde Koninklijke besluiten in het Rijksarchief te 's-Gravenhage ter bewaring opgenomen.

Uit deze beschrijving blijkt aanstonds hoe weinig van deze archieven is overgebleven. En op St. Eustatius èn op St. Martin heeft het archief te lijden gehad van een orkaan (St. Eustatius 1772, St. Martin 1819) en van de moedwillige vernieling der Engelschen (in 1781 en 1810).

Het minst is overgebleven van het Statiaansche archief, dat juist voor het belangrijkste mag worden gehouden, omdat op St. Eustatius de gouverneur der drie eilanden zetelde. Vóór 1781 (protocol der scabinale en notarieele acten) bestaan van het genoemde eiland geen archiefstukken; de notulen van de vergaderingen van gouverneur en raden beginnen bij 1785. Vooral van 1816 tot 1828, en nog eenige jaren verder, is veel aanwezig.

Het oud-archief van St. Martin is veel uitgebreider. Daar beginnen de notulen der vergadering en de rechtsrollen van commandeur en raden reeds in [illegible]. Ook hier zijn de protocollen van notarieele acten de oudste stukken, zij loopen van 1714 af. Andere stukken zijn er, als wij goed gezien hebben, in deze beschrijving niet genoemd.

Van Saba is in het geheel niet veel aanwezig, hetgeen niet te verwonderen is, omdat meestentijds dit eiland staatsrechtelijk onder St. Eustatius of onder St. Martin viel. Behalve twee deelen oude [illegible]boeken (1780—1787 en 1814—1855) vindt men genoemd brieven aan den vice-commandant, van St. Eustatius en St. Martin afkomstig, de notulen van den Raad van politie van 1812—1828 en een register van akten van den secretaris.

[illegible] verder beschreven is dan tot 1828 vindt zijn oorzaak, dat de overgezonden deelen na [illegible] afgesloten zijn.

Mr. Bijlsma doet de beschrijving der verschillende archiefdeelen voorafgaan door een overzicht der bestuursinrichting, dat verdiend in ruimeren kring bekend te worden, omdat het juist begint, waar Hamelberg eindigt, en, voorzoover mij bekend, elders nog niet vastgelegd is. Ik ontleen er het volgende aan:

De vergadering van X stelden 13 December 1686 een instructie vast voor den commandeur van St. Eustatius en Saba. De commandeur had in alles het oppergezag, wat het bewind over de Compagnie's zaken betrof. Er zou een Raad zijn, bestaande uit zes opgezetenen van beide eilanden, de luitenant van St. Eustatius (onder wie de kapitein-luitenant der burgerij), te kiezen uit door de burgerij voorgedragenen. Voor Saba werd een vice-commandeur aangesteld, ook voor St. Martin, toen dit eiland, door den commandeur van St. Eustatius veroverd, onder diens gezag kwam. De Raad op St. Martin zou volgens instructie van 12 Maart 1720 bestaan uit den vice-commandeur, plaatselijk commandeur genoemd, en vier opgezetenen, onder welke de kapitein-luitenant van de burgerij. Was aanvankelijk het geheele eiland aan de W. I. C. gebracht, in het begin van 1719 liet de commandeur Durepaire een Franschen gezaghebber toe.

St. Eustatius en St. Martin werden, gelijk bekend, in Febr. 1781 achtereenvolgens door de Engelschen vermeesterd en in November van hetzelfjaar op hen veroverd door de Franschen, die de eilanden bezet hielden voor de Staten-Generaal. Op St. Eustatius kwam naast den Franschen militairen gezaghebber een civiel gezaghebber met den titel van gouverneur, die met de Raden het bestuur voerde. Dezen titel gaven zij ook aan den gezaghebber van St. Martin, die in zijn ambt gehandhaafd bleef.

Na de herstelling van het Nederlandsche gezag in Febr. 1815 gaf de vergadering van X ook aan den nieuwen gezaghebber van St. Eustatius, Saba en St. Martin den titel van gouverneur, om het ambt tegenover de titularissen op de Antillen-eilanden der andere natiën meer aanzien te geven. Op 3 Februari 1785 aanvaardde de nieuwe gouverneur, kolonel over de militie en president van alle collegiën etc. zijn ambt. Hij hield het opperste gezag in zaken van politie, het opperbestuur der militie, in belangrijke zaken moest hij den Raad bijeenroepen en had het praesidium in zaken der justitie.

11 Februari 1784 werd St. Martin door de Franschen teruggegeven. 5 Febr. 1785 kwam de nieuw benoemde vice-commandeur, wiens titel door de vergadering van X bij besluit van 26 Sept. 1786 werd gewijzigd in commandeur.

De commissarissen van den Prins van Oranje (De Boey en Grovestins) bezochten ook St. Eustatius en St. Martin. Op eerstgenoemd eiland werden sedert de samenkomsten van Gouverneur en Raden naar gelang der behandelde zaken aangeduid als vergaderingen van het Hof van Policie of van het Hof van Justitie. Op St. Martin kwamen nieuwe bestuurders, en een nieuw provisioneel reglement van bestuur kwam 13 Februari 1790 tot stand, dat o.a. van alle appellabele vonnissen hooger beroep toeliet op Gouverneur en Raden van St. Eustatius.

Ingevolge de oorlogsverklaring van de Fransche republiek aan den Stadhouder ging in 1793 het bestuur van Nederlandsch St. Martin het Fransche gedeelte als vijandelijk gebied beschouwen; bij capitulatie van 19 Mei 1793 kwam dit gedeelte onder Nederlandsch gezag. Het bestuur ervan werd opgedragen aan een commandant met 2 Raden-commissarissen, die onder Commandeur en Raden van St. Martin kwamen te staan. Daarentegen sloot de commandant van St. Martin op 5 April 1795 een conventie met de Fransche commissarissen op Guadeloupe, krachtens welke het militair gezag op het eiland aan de Franschen zou komen. Commandeur en Raden bleven het civiel bestuur uitoefenen. Tien dagen later sloten op St. Eustatius Gouverneur a. i. en Raden een overeenkomst met de Fransche Nationale Conventie-gedelegeerden, die o.a. inhield „les functions militaires, de justice et d'administration seront exerçées comme auparavant, mais au nom des Etats-Généraux légalement élus par le peuple." Eenige maanden later, 12 Juli 1795, werd de Gouverneur a.i. geschorst en provisioneel vervangen door een kapitein-commandant over de drie eilanden. De ingezetenen van St. Eustatius approbeerden op 24 Aug. 1795 de bestaande regeering.

In Maart 1801 werd St. Martin, in April van dat jaar St. Eustatius door de Engelschen veroverd, die na de vrede van Amiens in het volgend jaar beide eilanden wederom aan het Nederlandsch bestuur overdroegen.

6 Juli 1802 stelde het Staatsbewind instructies vast voor de gouverneurs van St. Eustatius en van St. Martin. Laatstgenoemd eiland werd losgemaakt van St. Eustatius en Saba werd met St. Martin vereenigd.

Op beide eilanden, St. Eustatius en St. Martin, kwam aan den Gouverneur het hoogste gezag in zaken van defensie, justitie, politie en financiën. Hij zou voorzitten in den Raad van Politie, desgewenscht eveneens in den Raad van Justitie, zonder stem. De gouverneur zou het bestuur provisioneel op den ouden voet voortzetten. Dientengevolge bleef een college van Gouverneur en Raden bestaan, bij

[1]) Ook zijn mededeelingen uit de archieven van Suriname in de *West-Indische gids* zijn bekend.

de behandeling van bestuurszaken als Raad van Politie en bij de behandeling van rechtszaken als Raad van Justitie.

In Februari 1810 kwamen de eilanden weer onder Engelsch gezag. Op St. Eustatius bestuurde een Engelsch commandant, in Nov. 1812 vervangen door een Engelschen gouverneur, bijgestaan door de Raden. Op St. Martin voerde een civiel en militair commandant als acting-Governor met de Raden het bestuur.

Tot zoover Mr. Bijlsma. Wat hij nog meedeelt, omtrent het tijdvak na 1816, tot 1828, is bekend door Mr. Bordewijk's studie over het *Ontstaan en ontwikkeling van het staatsrecht van Curaçao.*

Het is te hopen, dat de openbaarmaking van dezen staat van archivalia eens iemand er toe drijven mag, om Hamelberg's werk voort te zetten. Er moeten op de bovenwindsche eilanden, waar verschillende families van ouder tot vorouder wonen, ook nog particuliere handschriften zijn. Teenstra noemt er twee, die hij heeft kunnen raadplegen: een handschrift van Richard Robinson Richardson, procureur en grondeigenaar op het Nederlandsch gedeelte van St. Martin over den gouverneur John Philips, naar wien Philipsburg vernoemd is, en een handschrift van Louis Hitzler, bewoner van Fransch St. Martin. En zoo zullen er meer zijn.

Het is wel sterk, dat, als wij ons niet vergissen, nog nooit een lijst van gezaghebbers of commandeurs van St. Martin is samengesteld. Teenstra noemt ze vanaf 1729, maar het is de vraag, of die opgaaf volledig is en betrouwbaar. Die van St. Eustatius, opgenomen in de West-Indische Encyclopaedie, samengesteld door A. Valk voor het Curaçaosche genootschap van geschiedenis, taal-, land- en volkenkunde is ook niet geheel juist.

Er is echter geen reden om bij 1828 te blijven staan. De latere geschiedenis moet in de eerste plaats op de eilanden zelf bestudeerd worden, waar de archieven van dat jaar af gebleven zijn. Misschien verdient het nog het meest aanbeveling daarmee te beginnen. Een behoorlijke geschiedenis der bovenwindsche eilanden zal er ongetwijfeld toe kunnen bijdragen om de belangstelling voor dit gedeelte van Groot-Nederland gaande te maken.

Amsterdam, 26 October 1926.

Van Week tot Week.

Dinsdag 2 tot Maandag 8 November.

Oud-Gouverneur-Generaal Fock. Woensdag 3 Nov. is de oud-Gouv.-Gen. Mr. D. Fock te 's-Gravenhage aangekomen. Onder de aanwezigen, die van hun belangstelling blijk gaven bij de begroeting aan het Station, bevond zich ook de voorzitter van Oost en West, de heer R. Zuyderhoff.

Acclimatisatie van Europeanen. Den 3en Nov. heeft prof. G. J. W. Koolemans Beynen, in eene vergadering van het Hygiënisch Genootschap te 's-Gravenhage, een voordracht gehouden over de zoogenaamde acclimatisatie van Europeanen in Ned.-Indië. (Kort verslag in de *N. R. Ct.* van 4 Nov., ochtendbl.).

Kon. Koloniaal Instituut. Om tegemoet te komen aan de vele verzoeken tot openstelling van het Kol. Museum in de avonduren, werd besloten gedurende November een proef te nemen met het openen van het Museum voor het publiek elken Zaterdagavond van 7 tot 10 uur, tegen 25 cts. per persoon. (*Vaderl.*).

Akten-examens land- en volkenk. en talen v. N.-I. De Minister van Koloniën maakt bekend, dat op nader te bepalen data in de maand December a.s. gelegenheid zal bestaan tot het afleggen van de examens ter verkrijging van de akten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar en van lager onderwijs in Nederlandsch-Indië in de land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië en in de inheemsche talen van den Oost-Indischen Archipel.

Zij, die aan deze examens wenschen deel te nemen, gelieven daarvan vóór 20 November schriftelijk kennis te geven aan:

a. Prof. Dr. G. A. J. Hazeu, hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden, voor wat betreft de examens voor de middelbare akten;

b. het departement van koloniën (9e afdeeling, onderafdeeling A B), voor wat aangaat de examens voor de lagere akten. (*Stsct.*).

De bodem enz. van Java. Den 10en dezer ho[...] heer E. L. K. Schmülling voor de Indon[...] Studieclub te Leiden eene voordracht ov[...] bodem van Java en zijn opbrengst en [...] band daarmede het bevolkingsvraagstuk[...]

De ondergang van Criwijaya. In eene verg. [...] Kon. Akademie van Wetensch. te Ams[...] op 8 Nov. heeft Prof. Dr. N. J. Krom [...] deelingen gedaan over het op Sumatra ge[...] machtige rijk Criwijaya, dat zijn zetel [...] Palembang (zie N. R. Ct. van 9 Nov[...] tendbl. B.).

Indische defensie. De luit. ter zee 1e kl. [...] Reede zal den 12en dezer, voor de Ver. [...] oefening van de krijgswetenschap te [...] venhage, eene voordracht houden over [...]sche defensie.

Bevorderd. De luitenant-kolonel der Infan[...] H. Hofkamp is benoemd tot kolonel [...] 5 Nov.).

Tropisch-koloniale staathuishoudkunde. D[...] dezer hield de heer J. van Gelderen, ho[...] het Centraal Kantoor voor de Statis[...] Ned.-Indië, de eerste van een vijftal [...] welke hij op uitnoodiging van het [...] Universiteitsfonds zal houden over [...] koloniale staathuishoudkunde. (Voor [...] verslag zie *Vaderl.* van 5 Nov.).

J. Th. Viehoff †. Op 77-jarigen leeftijd is te [...]venhage overleden de heer J. Th. Viehoff [...] administrateur van het Departement v[...] loniën, laatstelijk adviseur-honorair [...] departement. De overledene was ridder [...] Orde van den Nederlandschen Leeuw [...] mandeur in de Orde van Oranje-Nass[...] tevens onderscheiden met verschillen[...] tenlandsche orde-teekenen.

W. Muurling †. Te Weltevreden is bij ee[...] ongeluk om het leven gekomen de [...] Muurling, vertegenwoordiger van de [...]sche Petroleum-Mij., te voren o.a. Re[...] gemachtigde voor algemeene zaken [...] Volksraad en oud-kapitein van het [...]

Bij de ter aarde bestelling van het [...] overschot kwam een onafzienbare st[...] auto's achter den onder bloemen [...] glazen koets aan. Aan de groeve wa[...]wezig alle leden van den Raad van [...] talrijke bekende persoonlijkheden uit [...] scheepvaart en bankwezen, evenals v[...]woordigers van marine en het leger. [...] 6 Nov.).

De Nieuw-Guinea-expeditie. Volgens een [...] telegr. dd. Batavia, 6 Nov., zal de [...] Guinea-expeditie in December terugke[...]

Journalisten-audiëntie. Aneta seint dd. [...] eenige vragen, gesteld aan den Gouv.-[...] bij de jongste journalisten-audiëntie, [...] het antwoord van Z.Exc.

Op de zeer belangrijke vraag van [...] aanwezigen betreffende de benoem[...] van inheemschen tot de hoogste a[...] Indië, dus ook tot Raad van Indië, [...] G.-G. het volgende antwoord gegeven: [...] alleen gezegd" (in de installatierede [...] inheemschen tot alle ambten benoemd [...] worden waartoe zij geschikt zijn."

Kunst, Kunstnijverheid en H[...]

Kunstnijverheid-Tentoonstelling te Soer[...] van 25 Sept. tot 10 Oct. 1926.

Ontvingen wij reeds eenige weken ge[...] programma van het derde congres van [...] Instituut, l.l. Sept. te Soerabaja gehouden [...] wij hier reeds de aandacht vestigden, [...] reikt ons de catalogus van de onge[...] tijdig daarmede door dezelfde instelling [...] houden tentoonstelling van Taal-, Land-[...] kenkunde van Oost-Java en Madoera, w[...] namelijk gewijd blijkt te zijn, zooals [...] zelf sprekend is, aan de aldaar beoefend[...] kunsten. Zij was n.l. in 9 vakken ver[...] staande uit:

a. Hindoe-javaansche bronzen, nieuwjavaan[...]per-, goud- en zilverwerk.
b. Prauwen.
c. Inzending Soerakarta. Rijkssieraden [...]

Wapens en Landbouwgereedschappen.
Wajang.
Batikwerk.
Vlechtwerk.
Inzending Jogjakarta, batiks enz.
Houtsnijwerk.

Het openingswoord werd gesproken door *Dr. R. ...omo*, die allen deelnemers en medewerkers ...k betuigde, terwijl daarna door den heer *C. Ci-...n* een toelichtende rede werd gehouden, welke hier in haar geheel weergeven:

„Laat ik voor diegenen onder U, die niet volko... op de hoogte zijn van de bedoeling en het stre... van het Java-Instituut, beginnen met er aan te ...neren welke gedachtengang tot het samen...en dezer tentoonstelling heeft geleid.

De bedoeling van het Java-Instituut is (wij kun... dat in de statuten van het Java-Instituut vin...) o.m. de ontwikkeling van de inheemsche cul...r, in den meest uitgebreiden zin des woords, van ..., Madoera en Bali te bevorderen. Het Instituut ...t dit doel te bereiken door het houden van ...essen en tentoonstellingen. Deze tentoonstel... nu is een der middelen tot het bereiken van ...genoemd doel.

De eerste tentoonstelling van het Java-Instituut ...d gehouden in 1920 in de Kaboepatèn te Ban...g; het was een tentoonstelling van houtsnij...

De tweede tentoonstelling van het Java-Insti... in 1924 in Jogja gehouden, betrof de Javaan... architectuur en meubelkunst.

...ze, m.i. verreweg de belangrijkste der tot nu gehouden tentoonstellingen, de derde in de ..., die thans in Soerabaja wordt gehouden, be...de kunstnijverheid in het algemeen. Boven...is hieraan verbonden een expositie van mo... van prauwen van de meest uiteenloopende ... die op Madoera en Oost-Java worden ge...

...k zooeven sprak van de belangrijkste der ...den tentoonstellingen is daarom, omdat deze ...die geheel het karakter heeft van samengaan ...unst en nijverheid, de vorm van kunstbeoefe... welke voor een volk de meest zegenrijke ge...n heeft.

...heiding van kunst en nijverheid daarentegen ... in de tegenovergestelde richting, leidt tot ...iviteit met de daaraan verbonden noodlottige ...en.

...t ook niet Berlage in zijn „Schoonheid in ...leving": „Want een algemeen geworden stijl ...rt slechts uit de gestadige ontwikkeling in ...meenschappelijke kunstidee; deze is de re... van het gemeenschappelijk werk van tal ...unstenaars, wanneer dat werk door benade...an het begrip, de synthese der algemeenheid ... welke synthese daardoor alle subjectiviteit ...n gaat."

...ontwikkeling van dezen algemeenen schoon...n, niet dus van de individueele, verheft den ...elijken geest, voert hem tot een hooger plan; ...lgen komen het geheele volk ten goede. Het ...rom ons aller plicht mede te helpen, ieder ...in eigen vermogen, aan de bevolking de ge...id te geven tot de ontwikkeling van den zin ...choonheid.

...m dit doel te bereiken zal het noodig zijn over ...n tot het oprichten van scholen en inrichtin...oor kunstnijverheid. Bovendien moeten er zoo ...g mogelijk, al is het voorloopig op beschei...chaal, musea gesticht worden, waar verzame... worden aangelegd van goede specimina der kunstnijverheid, welker technieken geheel of ...telijk verloren zijn gegaan. Die moeten den ...renden tot voorbeeld strekken.

...n belang is het in verband hiermede U het ...de te vertellen:

...nige maanden geleden is op Javaansch initia...en conferentie gehouden ten huize van den ...nt van Jogja, den heer Jasper, die, zooals be...is, zijn sporen heeft verdiend op het gebied ... bevordering der Inlandsche kunstnijverheid. ...e conferentie waren tegenwoordig de Chef ... afdeeling Nijverheid van het Departement ...andbouw, Handel en Nijverheid, de Secreta...n het Java-Instituut en enkele belangstellen...et doel van deze conferentie was, middelen ...amen om de gedeeltelijk verloren gegane of ...al geraakte takken van kunstnijverheid weer ...leven in te blazen en tot bloei te brengen. ...eende, dat doel door aanpassing aan nieuwe omstandigheden en door organisatie van het afzetgebied wel te kunnen bereiken *).

„Verder meende men, dat door het oprichten van kunstambachtscholen en kunstnijverheidscholen, door het oprichten van permanente monsterkamers en door het stichten van musea dit doel in hooge mate zou kunnen worden benaderd.

„Wanneer U straks het vele, dat U deze tentoonstelling biedt, zult bewonderen: houtsnijwerk, van de onderdeelen der Javaansche en Madoereesche interieurkunst, als achterwanden, bovenlichten van deuren, enz. tot kleiner, vaak minitieuser bewerkte voorwerpen als kastjes, kistjes, spiegeltjes, dakonspelen, enz. enz., batik- en weefkunst, de schitterende wajangspelen, zooals de wajang-koelit, wajang-klitik, de topèng, enz., wanneer U, Uwe wandeling vervolgend, langs de afdeeling wapens, in de afdeeling prauwen belandt en tenslotte, na bezichtiging der afdeeling goud- en zilversmidskunst en oude bronzen, Uw rondwandeling hebt voltooid, zal bij veler Uwer, vooral na mijne toelichting, ongetwijfeld de vraag rijzen: of het niet mogelijk zou zijn het hier geëxposeerde in Soerabaja te houden, als kern van een museum, dat onze stad, de grootste handelsstad van Nederlandsch-Indië, waardig zou zijn?

„Deze gelegenheid is te schoon om er geen gebruik van te maken, daar het hier tentoongestelde, zooals reeds gezegd, voornamelijk uit Oost-Java en Madoera afkomstig is en dus bij uitstek op zijn plaats is in Soerabaja, de hoofdstad van Oost-Java.

„Ten zeerste zou het te betreuren zijn, wanneer het resultaat van het vele mooie en moeizame werk, dat er is gedaan, door alle medewerkers, maar vooral door den Secretaris van het Java-Instituut, die van alles de ziel was, niet ten dienste van de bevolking van Oost-Java en Madoera hier in Soerabaja zou zijn te behouden."

Het spreekt van zelf, dat wij deze opmerking geheel beamen en ons ten zeerste zouden verheugen, als wij weldra het verblijdend bericht der vervulling ervan mochten ontvangen.

Over de *Oud-Javaansche Bronzen* vermeldt de catalogus:

„Gedurende den geheelen hindoejavaanschen tijd is brons een zeer geliefd materiaal geweest om er allerhande zaken uit te vervaardigen, vooral die, welke voor den eeredienst bestemd waren. Talloos zijn de bronsvondsten dan ook op Java geweest en zelfs trof men eenmaal bronzen beeldjes in zoo grooten getale bijeen, dat men moest aannemen, dat daar ter plaatse een industrie bestaan had. Voornamelijk heeft Midden-Java bronzen opgeleverd en enkele der middenjavaansche tempels hebben zeker honderden van bronzen beelden bevat, waarvan sommige meer dan levensgroot waren. Helaas is geen enkel levensgroot bronzen beeld gespaard gebleven en wij weten alleen uit de opgegraven brokstukken, hoe het er eenmaal moet hebben uitgezien. Men boetseerde waarschijnlijk uit was de beelden om een kern van klei, eventueel versterkt door een ijzeren geraamte; de was smolt bij het gieten weg. Het gebruikte materiaal is in den middenjavaanschen tijd (pl.m. 700—1000 n. C.) het best; in lateren tijd is het kopergehalte meer en meer overwegend. Ten slotte vindt men beeldjes en andere voorwerpen uit bijna zuiver koper.

„Behalve beeldjes en beelden van goden, die in de tempels, doch waarschijnlijk ook in huis werden neergezet, om te dienen als „medium" tusschen mensch en godheid, had men ook andere bronzen voorwerpen. Om te beginnen veel zaken die met de vereering dier goden samenhingen, als: wijwatervazen, wijwaterkommen, wierookvaten, offerschalen, zgn. bidschellen, hangklokken, verschillende soorten van lampen enz., alles dingen, die nog heden op Bali, waar de Hindoeïstische godsdienst nog bestaat, in gebruik zijn. Van al deze voorwerpen zijn een of meer exemplaren ter tentoonstelling aanwezig. Voorts vond men in den grond spiegels, veeklokken en schellen, platen waarop oorkonden der vorsten zijn gegrift (meest vrome stichtingen) en die het voornaamste materiaal leverden voor onze kennis der oudjavaansche geschiedenis. Zulk een in-

*) Naar aanleiding van een schrijven, dat wij hieromtrent van Resident Jasper mochten ontvangen, komen wij hierop een volgende keer nader terug.
Red.

AAN DE LEDEN. Mogen wij op Uwe medewerking rekenen om het ledental onzer vereeniging te doen toenemen? Als ieder lid slechts één persoon introduceert, zal onze wekelijksche Mutatiestaat een sprekende rubriek vormen, die getuigenis aflegt van daadwerkelijk streven naar verhooging van den bloei van „Oost en West".

scriptie is eveneens aanwezig; een ander merkwaardig voorwerp is een blok, waarmede men munten kon slaan.

„Dat al deze en dergelijke voorwerpen fraai versierd werden, spreekt bij den hoog ontwikkelden kunstzin der oude Javanen vanzelf; in den oudsten tijd heeft daarbij het aan de Hindoes ontleende ornament de overhand, doch in de tweede groote periode, waarin men de oudjavaansche geschiedenis kan verdeelen, de Oostjavaansche (van pl.m. 1000—1500 n. C.), worden de vormen meer en meer zuiver javaansch en winnen veelal aan stijlgevoel en verfijning. Ten slotte nadert de vormenschat die van de tegenwoordige wajang en krijgen met name de goden- en heldenfiguren een onmiskenbaar nieuwjavaansch karakter. In de periode van het bestaan van Madjapahit (pl.m. 1300—1500 n. C.) heeft de bronskunst evenzeer gebloeid als daarvoor en tal van voorwerpen, ter tentoonstelling aanwezig, kunnen daarvan getuigen."

Door den heer *C. K. Merkus* wordt een uitvoerig artikel gewijd aan de oud-Javaansche prauwen, waarbij hij terecht opmerkt, hoe onder het verzamelen van eenige typen van vaartuigen van Oost-Java en Madoera gebleken is, dat dit onderwerp een studiemateriaal vormt van enormen omvang. Hij eindigt zijn verhandeling met de woorden:

„Moge de aandacht, die bij dit congres op het prauwenvraagstuk wordt gevestigd, de oorzaak zijn, dat onze liefde voor Insulinde zich paart aan de liefde voor de zee en dat wat daaruit geboren wordt zich ontwikkelt ten voordeele van de Inlandsche bevolking".

Bij den catalogus is een fijne ets gevoegd van een sierlijke Madoereesche visschersprauw, door den kunstschilder Johs. Nicolaas Jr., welke een juist beeld geeft van den ranken bouw en de smaakvolle versiering dezer volksvaartuigen.

Verder bevat de catalogus nog eenige hoofdstukken gewijd aan de zeer belangrijke tooneel-afdeeling, behelzende de vele verschillende wajangs, topengs en gamelan-instrumenten, om te eindigen met eenige opmerkingen omtrent de tentoongestelde batiks en houtsnijwerken.

Het geheel dezer tentoonstelling vormt ontegenzeggelijk een fraaie en nuttige bezienswaardigheid, waaruit voor een ieder, zoowel Westerling als Oosterling, véél te leeren valt. Wij kunnen niet anders dan herhalen hoe wij in aller belang hopen, dat de door den heer Citroen uitgesproken wensch in vervulling moge treden: moge deze tentoonstelling in haar geheel te Soerabaja bewaard blijven!

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het vierde Natuurwetenschappelijk Congres (vervolg).

Het *Bat. Nwsbl.* (29 Sept. 2de bl.) vervolgt zijn verslag. *Ir. L. J. C. van Es* leidde in het onderwerp: *„Een nieuwe vindplaats van den praehistorischen mensch op Java"*, *dr. Denis Mulder* het onderwerp: *„Licht-therapie der Malaria"*. Zoowel voor de individueele behandeling als voor *de bestrijding der malaria* als volksziekte schieten de middelen, waarover practici en hygiënisten beschikken, te kort. In dit besef is de laatste jaren door dr. Denis Mulder eene andere richting ingeslagen. Hij is begonnen direct naar voren te schuiven die fijnere strijdmiddelen, welke de eigen reserve van het belaagde organisme mobiliseeren. Hiermede was dus de richting der immuniseering ingeslagen. Malariapatiënten, en daaronder zwaar zieken, zijn in behandeling genomen. Gedurende langeren tijd zijn deze patiënten geobserveerd. De subjectieve en objectieve bevindingen vóór, tijdens en ná de behandeling zijn met elkaar vergeleken. *Straling, opgewekt door kunstmatige lichtbronnen, is aan de patiënten als geneesmiddel verstrekt. De resultaten,* gecontroleerd door meerdere artsen, *zijn zonder uitzondering bevredigend,* in de meeste gevallen uitmuntend geweest.

Dr. H. P. Berlage Jr. hield een lezing over *„Oostmoesson-voorspelling"*. Spr.'s conclusie is, dat de weergesteldheid op Java in hoofdzaak beheerscht wordt door drie perioden, *een kosmische,* n.l. den cyclus van 11.2 jaar der zonnevlekken en *twee terrestrische,* n.l. een cyclus van precies drie jaar, die eigen schijnt te zijn aan den Indischen Oc[...] een cyclus van 6.8 jaar, eigen aan den [...] Ocaan. Tot nu toe werd bij het uitspreken [...] weersverwachting voor den Oostmoesson bij[...] sluitend gelet op den barometerstand aan [...] gin van het jaar en deze zoo goed mogelij[...] trapoleerd. Men komt echter verder door [...] lende andere gegevens te raadplegen en de[...] men als bekende factoren in een formule te[...] sen, waarvan de coëfficienten uit een lan[...] statistiek worden afgeleid. De verwachting [...] Oostmoesson van dit jaar, luidende: regen[...] neden normaal, was de eerste op grond [...] noemde formule uitgesproken. Het karakt[...] den moesson heeft volkomen daaraan bean[...]

De natuurwetenschappelijke congressen [...] in Indië een reputatie, maar *De Loc.* (1 O[...] looft dat er wel zelden een congres in z[...] mate geslaagd heeft kunnen heeten als dit. [...] het congres is ook nog de z.g. *Leeuwenh*[...] vertoond, een rolprent, die, met Leeuw[...] microscopisch onderzoek tot basis, een a[...] inzicht poogt te geven in de enorme vord[...] van het onderzoek naar het oneindig klein[...] *van Rees* zal deze film op de hoofdplaatsen [...] vertoonen.

De nieuwe schedel van Trinil.

Het gerucht: dat *dr. Heberlein* (van den [...] te Soerabaja) in het bezit zou zijn van een [...] in de buurt van Trinil, westelijk van Ngawi [...] Solorivier, gevonden schedel van een *Pi*[...] *tropus Erectus*, heeft in de wetenschappelij[...] reld heel wat deining verwekt. Ook in 't bui[...] blijkt men zich voor deze vondst te interes[...] Er is gevonden een sponsachtige steenklom[...] vulkanischen oorsprong, waarvan het bo[...] geheel gelijkt op den vorm van een stuk [...] schedeldak, en wel van de (ietwat afgew[...] kruin tot de bovenlijn der nog al sterk voor[...] gende oogkassen. Op dien steenklomp is ee[...] zichtbaar dat naar het tot dusver gekoest[...] moeden het niet opgeloste restant zou zij[...] beensubstantie van een schedel, welke alle[...] heeft met den vorm van een menschens[...] steken de oogkassen abnormaal ver naar [...] behoeft nauwelijks betoog — zegt het *S*[...] (1 Oct. 3de bl.) — dat men in dit sta[...] kwestie uiterst voorzichtig in conclusies [...] Vooralsnog kan zeker niet van een overbl[...] een Pithecantropus worden gesproken. [...] wel vast dat het wetenschappelijk onder[...] vondst beter in Holland dan in Indië kan [...] den. Men heeft daar *dr. Kleiweg de Zwaan*[...] op anthropologisch gebied eene wereld[...] heeft verworven.

De Chineezen in Ned.-Indië en China.

Van den beginne af aan hebben de C[...] in Ned.-Indië sympathiek gestaan tegenover [...] weging in het Zuiden van China, en sinds [...] delijken triomfantelijk zijn opgetrokken, is [...] langstelling en de geestdrift nog aanmerk[...] groeid. Men begint de Zuidelijke constel[...] hecht te zien en er vertrouwen in te stel[...] sterker het meeleven echter van de Chi[...] bevolking in Indië met de Zuidelijke or[...] blijkt, hoe krachtiger stemmen er in de [...] Europeesche bladen opgaan tegen de bew[...] van Canton. Er is maar één woord, dat me[...] verband hoort uitspreken en dat is: comm[...] Men vereenzelvigt de Zuidelijke republiek [...] Russische communisme en zou op grond [...] het blijkbaar zelfs toejuichen, wanneer de [...] sche mogendheden en Japan ook een du[...] zakje deden. *De Sumatra Post* (6 Oct.) [...] oordeel onverstandig. Niet alleen, dat he[...] tegen de duidelijke verklaringen van bev[...] zigers en journalisten, die een onderzoek [...] zoo moeilijk te vatten verhoudingen instel[...] bovendien blijkt uit verschillende omstan[...] dat de beoordeeling ernaast moet zijn. [...] ling in China is er niet een tusschen [...] maatschappelijke „orde" en communis[...] veeleer een tusschen bestaande wanorde [...] wicht van vreemde belangen) en nationa[...] sterke ondergrond van de actie in China [...] de hardgrondige wensch om den comm[...] heilstaat deelachtig te worden, doch om [...] zelfstandig China te geraken. De sterk indiv[...] tisch aangelegde en van ouds op het gezin [...] georiënteerde Chinees is op den duur niet [...] voor het communisme, zooals dat door [...]

geïmporteerd. Maar nu het nationale, of beter: rasbewustzijn is levendig geworden, nu wenscht in de eerste plaats Chinees te zijn. En het Wes- heeft hem geleerd, hoe hij zich dan te gedragen heeft.

Het *Bat. Nwsbl.* (30 Sept., 1 en 2 Oct. 2de bl.) schrijft uitvoerig over *„China"*, het *Soer. Hbl.* (27 Sept. 4de bl.) over *„Onze Buren"*.

De resultaten van het Islamcongres (vervolg).

Het *Al Islam Hindia Congres*, dat voortaan Moe'tamaroel Alam-il-Islami Faroel Hindia Sjaqijah heet, wordt een afdeeling en lid van het Islam-wereldcongres, Moe'tamaroel Alam-il-Islami, te Mekka. Het bestuur der afdeeling van het Islam-wereldcongres heeft de heeren *Tjokroaminoto*, *Wondosoedirdjo* en *H. A. Salim* resp. als voorzitter, vice-voorzitter en 1sten secr. Deze afdeeling van het Islam-wereldcongres van Mekka is te Soerabaja gevestigd. Het bovengenoemde bestuur is ook belast met de uitvoering van de besluiten der vergaderingen. Een dagelijksch bestuur is gevormd door den vice-president en een paar leden, die te Soerabaja wonen. De afdeeling van het Islam-wereldcongres zal jaarlijks een contributie aan het centraal-bestuur te Mekka van *f* 11.000 ... t. betalen.

Verder werd besloten, dat de *Hadji Organisatie Hindia* voorloopig onder leiding staat van bovengenoemd afdeelingsbestuur van het Islam-wereldcongres. Maar om de belangen der aanstaande Mekkagangers te behartigen wordt een speciale persoon aangewezen met den titel van hoofdcommandant der Hadji Organisatie Hindia, met welk ambt *A. Wongsadji* is belast. In verschillende steden in Indië zullen commandanten worden aangesteld. In zijn slotrede wees de heer Tjokroaminoto er op, dat dit congres geslaagd mag worden genoemd; hij hoopt van de bij deze afdeeling aangesloten 109 Islamietische vereenigingen, dat ze hare verplichtingen zullen nakomen. *(De Loc. 28 Sept. blz. 28).*

De *Java-Bode* (29 Sept.) geeft eenige beschouwingen van *Dr. Kraemer* over *„Ibn Saud en het Congres te Mekka"* en diens verklaring over *„De Godsdienstltwisten in Br.-Indië"*.

Het Congres van het Java-Instituut (vervolg).

De *Loc.* (27 t/m. 30 Sept.) deelt het verdere verloop van het Congres te Soerabaja mede. Na mr. ...st, die over de Hindoe-Javaansche muziek ... behandelde de heer *J. S. Brandts Buys* ...ch de *muziek van Madoera*. Over *de gangs van Banjoewangi* hield de heer *Joh. Scholte* een populaire voordracht. Helder en bondig was de voordracht van den heer *Abdul Azis* over Madoera's verleden. De heer *Maclaine Pont* wist de verwachtingen voor het bezoek aan *Madjapahit* hoog te stellen met een korte indrukwekkende voordracht, terwijl ten slotte *dr. Stutterheim* in zijn rede over de *Oost-Javaansche kunst* eenige nieuwe inzichten opende. Voorts zag men waarlijk ...che *tooneeluitvoeringen*, de *stierenrennen* op ...ra en de *zeilwedstrijden* der prauwen, alsten slotte de geslechte wallen en de schamele, ...d belangrijke, resten van wat eens Madjapahit was.

...was practisch gesproken een Europeesch ...s voor Europeanen. En *De Loc.* (blz. 41. *H.*) ...r niet den nadruk opleggen, wanneer het ...iet bekend was, dat zoowel onder Oostersche ...Westersche intellectueelen — en onder de bes... een sterke strooming is die, doordacht en ...noemd, deze congressen instellingen noemt, ...van in geen enkel opzicht iets goeds te wachten. Het gaat hier om hoogere waarde dan een ...schappelijke alleen en in wezen zijn deze ...essen iets geheel anders, dan de zuiver we...schappelijke van het Westen. Dit moeten allen ...wel heel sterk gevoelen, die, nadenkend, een ...s als het thans afgeloopene bijwonen. Er ...hier in een Amerikaansch-snel tempo een ...laten we het noemen, geestelijke festiviteiten ...n; er worden kijkjes gegeven op vreemde ...en, op vreemd volkseigen en bizondere volks...; doch noch het tempo, noch de wijze waarop ...alles geschiedt, houdt verband met het wezen ...deze cultuur. Het zijn en blijven congressen ...Westerlingen, grootendeels *voor* Westerlingen. ...Oosterling staat er buiten en de vraag is daar...k gewettigd: is de onmiskenbare *onthouding* ...en *groot deel der inheemsche* intellectueelen ...n gevolg van dit feit? Zeker is het dat er ...in haar beteekenis evenmin te onderschatten, ...uding van Europeesche zijde daarvan het ge-

volg is. Hoe schitterend vaak de uitvoeringen waren op het jongst gehouden congres, hoe interessant sommige voordrachten, hoe belangwekkend de excursies — het vermocht alles niet dat gemis te verbloemen: het gemis van de deelneming van des kinderen des lands. *De Loc.* wenscht dat men uitziet naar nieuwe banen, dat men een verloren contact, een nauwere aanraking met de Inheemschen moet trachten te verkrijgen. Dit kan, met goeden wil. En dan zal men naar een congres kunnen gaan, dat niet voornamelijk *show*, doch dat een levendiger en daardoor vruchtbaar contact met die groepen der Indische samenleving, die men zoo gaarne in de eerste plaats zou zien deelen in de tentoonspreiding van wat toch hun hoogst eigen bezit en kunnen is. Wel degelijk erkent *De Loc.* ook den grooten invloed dien het Java-Instituut gehad heeft en nog heeft, wel degelijk ziet zij dat een zoo belangrijke tentoonstelling als thans op de *Jaarmarkt te Soerabaja* (zie *Soer. Hbl.* 27 Sept. t/m. 1 Oct. 4de bl.) te bezichtigen valt, van bizonder belang is, doch zij zou een inniger contact tot stand gebracht wenschen te zien. Bij voorbeeld door de instelling van een derde soort congressen, eventueel zuiver Javaansche, die zouden completeeren wat thans nog maar al te zeer gemist wordt. *De Loc.* hoopt deze verandering eerlang vreugdevol te kunnen begroeten.

Een lezing van den heer J. E. Stokvis.

De heer *J. E. Stokvis* heeft te Soerabaja in een voordracht over *„klassenstrijd en rassenstrijd"* (*De Loc.* 30 Sept., blz. 5) er op gewezen, dat de mogelijkheid van den klassenstrijd in een koloniale maatschappij niet gelijk is aan die in een westersche maatschappij, waar op het gebied der arbeidsverhoudingen geheel andere toestanden heerschen. Wel zijn de verschijnselen op het eerste gezicht precies eender, maar de sociaal-democraat, die in Indië met zijn idealen komt, vergisse zich niet. Wat hij voor klassenstrijd aanziet, is in de eerste plaats rassenstrijd, welke zich uit in den strijd tegen den heerscher, het Westersche kapitalisme. Spr. zou dit willen zeggen: Gij werkt voor uw nationale zaak, wij in de allereerste plaats voor uw economische bevrijding. Wij leven, door een reeks van omstandigheden, samen onder een gemeenschappelijken vijand. Wij ontmoeten elkander, ieder vechtend met eigen doel, op denzelfden weg. Voor u kan een tijdelijk samengaan slechts aangenaam zijn. Laat ons dan die tijdelijke samenwerking dankbaar aanvaarden van beide zijden.

Dr. Soetomo dankte den spreker voor zijn rede en wees er op, dat nationale bevrijding door eigen kracht verkregen zal moeten worden. Het nationalisme leeft, dat hebben wij gezien ten tijde van de Soerabaja-staking, toen zelfs de hoogste Inlanders geen afkeuring hadden voor den communist. Wel kan er een tijdelijke samenwerking zijn, maar wij voeren niet den klassenstrijd doch den rassenstrijd. Dat bedenken de sociaal-democraten wel.

De heer *Belonje* wenschte den heer Stokvis een enkele vraag te stellen: De sociaal-democraten werpen zich hier in den nationalistischen strijd en sturen dus aan op afscheiding van het moederland. *Maar de Hollandsche arbeidersklasse heeft het grootste belang bij het voortbestaan van den kolonialen band. Spr. denkt aan de textielindustrie, aan de scheepswerven, aan zoovele andere industrieën en bedrijven, welke uit en door de koloniën leven. Wanneer nu het afzetgebied in Indië vervalt, dan wordt het bestaan van duizenden en duizenden werkers, die daar hun brood verdienen, bedreigd.*

De heer *mr. Singgih* wees op de mogelijkheid, dat Indonesië zich zal ontwikkelen in religieus-communistische richting. Heeft de heer Stokvis de zaak zoo wel eens bekeken? Wat nu de samenwerking betreft, spr. zou zich kunnen voorstellen, dat een samengaan van nationalisten en sociaal-democraten plaats heeft, maar dat zou dan toch alleen tijdelijk kunnen zijn, omdat per saldo de belangen toch uiteen zullen loopen. Voor het overige meent spr. dankbaar te moeten zijn, dat ook van niet-Inheemsche zijde voor onze nationale zaak gevoeld wordt.

De Sum. Post (7 Oct.) is van oordeel, dat wanneer het nationalisme kalm zijn voortgang vindt en de Inheemschen geleidelijk een toenemend aandeel nemen in het bestuur dezer landen, ook de economische ontwikkeling geleidelijk zijn voortgang kan vinden. Wanneer ontijdig en welhaast door bewuste prikkeling van het nationalisme de klassenstrijd in Indië wordt begonnen, dan moet Indië

terugvallen in een periode van economischen achteruitgang, juist omdat de verhoudingen in een naar alle zijden uitgroeiend land zoo heel anders zijn dan in een maatschappij, waar de verhoudingen tot in details gestabiliseerd zijn.
Wij vestigen de aandacht op de *Java-Bode* (5 Oct. *„Vleming"*) en het *Soer. Hbl.* (25 Sept. *„De Week. Verwordingsverschijnsel"*).

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

De viering van het jongste Lebaranfeest te Batavia.

De wijze waarop het jongste Lebaranfeest te Batavia is gevierd, is eenigszins anders geweest dan gewoonlijk.
Zooals bekend, is de „Lebaran" het groote Mohammedaansche feest aan het eind van de vastenmaand.
Volgens mededeeling, voorkomende in de „Pewarta Soerabaija" van 21 April 1926, had, op den 18en dier maand, een optocht van Mohamedanen plaats, welke geleid werd door het daarvoor in het leven geroepen Comité (het Comité Perajahan Lebaran), dat den avond te voren eene voorstelling in het Al Irsjad gebouw had gegeven van Palembangsche dansen en zang.
De optocht vertrok van de wijk Kemajoran via Pintoe Besi naar Sawah besar en Molenvliet.
Het aantal deelnemers, dat ongeveer een duizendtal bedroeg, was dus niet bijzonder groot, in aanmerking genomen het getal Mohamedanen ter hoofdplaats Batavia, dat meer dan 100.000 bedraagt.
Vermoedelijk is dit een gevolg geweest van het feit dat men met eene nieuwe wijze van feestviering te doen had en dat men daaraan eerst nog moest wennen.
Daarentegen was het aantal toeschouwers bijzonder groot en niet minder dan bij de feesten, die andere volksgroepen gewoon zijn te vieren.
Eene voldoende politiemacht was aanwezig, die den optocht ter rechter- en ter linkerzijde begeleidde en waaraan ook de jeugd deelnam, voorzien van Mohamedaansche vlaggetjes.
Ten 10 ure voormiddag bereikte de stoet het Al Irsjad-gebouw, alwaar eene aanzienlijke menigte zich had opgesteld.
Vóórdat eenige volksspelen ten beste werden gegeven, dankte de voorzitter van het Comité, de heer Kadar, de deelnemers aan den optocht, daarbij de hoop uitsprekende dat deze het volgende jaar grootscher zoude zijn.
Daarna traden nog verschillende sprekers op, waaronder Engelsch-Indische Mohamedanen, die hunne vreugde uitten over deze Mohamedaansche beweging, welke het bewijs leverde dat de Indische bevolking bereid was de glorie van den Islam te verspreiden.
Vervolgens zongen de Padvinders eenige liederen in de Nederlandsche taal.
De heer Hadji A. Salim voerde hierna het woord en sprak over de feestviering, zoomede over de verspreiding en den vooruitgang van het Mohamedaansche Geloof, waaraan iedere Mohamedaan eerbied had te bewijzen.
Hij lichtte daarbij toe de reden waarom hij de liederen in de Nederlandsche taal had laten zingen.
Deze was n.l., dat men naar zijne meening, den lof van God en zijne Profeten in alle talen kon verkondigen en dat het Opperwezen daarvoor geen bepaalde taal had vastgesteld.
Hetgeen de heer Ali Hazahah daarna sprak, had de aandacht der menigte.
Hij gaf een stuk geschiedenis van den Islam, er op wijzende dat die tot stand kwam, toen 2 stammen in Arabië strijdvoerden, met het gevolg dat tal van partijen in het land ontstonden en dat daarna de Profeet Mohamad optrad met het doel de geschillen op te lossen en vrede te brengen.
Voorts dat deze alle Islamieten onder een beschermende vlag vereenigde, waaraan de naam van Kalima Sjadat werd gegeven.
Nadat de heer Hadji Neid, pengoeloe, eveneens zijne voldoening over de nieuwe wijze van feestviering te kennen had gegeven, werden door de Padvinders eenige gymnastiekoefeningen vertoond, gevolgd door eene demonstratie, waarbij zij lieten zien op welke wijze tenten worden opgeslagen en hoe men zijn eigen voedsel kan bereiden.
Ten 1 ure 's middags was de plechtigheid afgeloopen met de toezegging van het Comité, dat het zijn best zou doen voor de viering van het volg jaar.

Een nationale school in Ned.-Indië.

In hetzelfde blad als bovenvermeld komt he richt voor dat de heer Mara Soetan, leeraar Maleische taal te Batavia, die een cursus ge inheemsche talen, zich met een grootsch plan houdt, dat reeds bepaalde vormen heeft a nomen.
In de maand Juni 1926 zou zijn zoon, de Mohamed Sjafei, uit Nederland in Indië aank alwaar het hem gelukt is het onderwijzersdi te veroveren.
Het ligt dan in zijne bedoeling om een s te Solok (Westkust van Sumatra) te openen.
De heer Soekardi, een andere zoon van den Mara Soetan en onderwijzer aan de Gemeen Hollandsch-Inlandsche school te Batavia, wi eveneens in die lijn bewegen, in afwachting d heer Ismael, die zich thans te 's-Gravenha vindt, aldaar in het onderwijzersexamen sla
De heer Mara Soetan heeft de bedoeling om aan het hoofd van de nationale school te stell is dientengevolge reeds werkzaam in het b zijner pensioneering.

III. UIT DE CHINEESCHE PERS

Vergelijking tusschen twee toonaangevende persoonlijkheden in China, n.l. de Generaals Tso Lin (Tjio Tjok Liem) en Feng Yu Siang (P Giok Siang), die elkanders tegenstanders zi

Een speciale correspondent in China va „Brisbane Courier", heeft, volgens mede voorkomende in de „Pewarta Soerabaja" v April 1926, een onderhoud gehad met Ge Chang Tso Lin en met hem over de Chin toestanden gesproken.
Het is moeilijk, zegt die correspondent, d Drew Pearson, in China twee persoonlijkhe vinden, die grooter tegenstellingen van e zijn dan de Generaal Chang, vroeger hoof bende en de Christen Generaal Feng.
Reeds in het uiterlijk merkt men al terst groote verschil tusschen hen beiden op, w neraal Feng is iemand van groote gestalte, Generaal Chang iemand is van klein post met een vrouwelijk stemgeluid.
Men is algemeen verbaasd dat eene perso heid als Generaal Chang het zoover op den schappelijken ladder heeft kunnen brengen gedaan heeft, doch dat zal, volgens de meenin den correspondent, wel tot oorzaak hebbe feit, dat hij het geheim bezit van zekere schappen en in de eerste plaats dat hij ge grijpt wanneer hij moet spreken en wann moet zwijgen.
Hij weet te luisteren naar de leeringen v deren en daaruit te rechter tijd voordeel te t en hetgeen hem niet bevalt ter zijde te stell
Ook heeft hij vertrouwen in zich zelf, w dat hij, zonder voorlichting van zijne famil of van den militairen staf, zijne denkbeeld ten uitvoer brengen.
Als vroeger bendehoofd in Mantsjoerije he daarvan de bewijzen gegeven.
Generaal Feng daarentegen is iemand d ringd is van een groep van officieren, bij w over alle aangelegenheden vóórlichting in die hun leider even trouw zijn als dat z hebben voor den staf van Generaal Chang
Ten opzichte van het vrouwelijk element v een groot verschil te constateeren.
De vrouw van Generaal Feng, houdt zic gens vroegere berichten, bezig met maats lijk werk en volgt de orthodoxe Christelijk ting.
Generaal Chang daarentegen is Boeddhist en 5 vrouwen, waarvan hij zich als heer en beschouwt.
Toen Generaal Feng 17 jaar oud was, n kennis van de godsdienstige Christelijke in gen in een kerk en begon sedert dien tijd w den Christelijken Godsdienst op ernstige w te sluiten.
Generaal Chang begon op dienzelfden zich ook te roeren, omdat zijne woning door een bende werd verwoest en hij geen hebbende, den dood van den bij die verwoes doode:n vader wilde wreken.
H. vormde, ter bereiking van dat do

eigen bende en wist zich in Mantsjoerije zóódanig te doen gelden dat de Chineesche Regeering hem tot Generaal aanstelde en zijne troepen inlijfde bij de Chineesche legermacht.

Op politiek terrein komt de tegenstelling (welke tusschen beide personen bestaat, het meest uit en wel meer in het bizonder uit de houding, welke zij aannamen ten opzichte van Sovjet-Rusland.

Generaal Feng ziet in Rusland een goed vriend, waarvan men geldelijk partij kan trekken, bij wien men terecht kan voor de levering van oorlogstuig en van wien men wat kan leeren.

Generaal Chang ziet in Rusland zijn grooten vijand, wiens Bolsjewistische denkbeelden tot ongeluk van het land moeten leiden, wanneer die leerstellingen, die nu nog slechts de studentenwereld bezielen, de groote massa van het volk bereiken.

Het is hem bekend dat Generaal Feng van Sovjet-Rusland belangrijke hoeveelheden oorlogsmateriaal heeft ontvangen ten einde den strijd in Noord-China te kunnen voeren en zoo mogelijk iedereen van wapens te voorzien.

Generaal Feng wordt beschouwd als een instrument van Sovjet-Rusland en heeft de bedoeling het proletariaat op te wekken met de bestaande wetten te breken en de rust van de landeigenaren te verstoren.

Hij wenscht eene stabiele Regeering, zoodra de groote steden en de conservatieve partij zullen zijn verdwenen.

Zijne eerste streven is de Douane-conferentie te Peking nietig te verklaren en als die actie succes heeft de Bolsjewistische bestuursregeling in te voeren.

Generaal Chang verklaarde geen bezwaren tegen de Russen te hebben als menschen.

Hij had vele Russische vrienden, doch voor hunne Boljewistische denkbeelden voelde hij niets, omdat hij ze voor China, bij voortdurende toepassing, gevaarlijk vindt.

En dat was dan ook de reden waarom hij ze bestreed.

Generaal Chang deelde voorts nog mede dat Generaal Feng, in vereeniging met Sovjet-Rusland, er naar streefde, de vreemde Mogendheden zooveel mogelijk buiten de Chineesche aanglegenheden te houden en betreurde het dat de conservatieve partij niet in staat was eene eenigszins stabiele Regeering in het leven te roepen.

Naar zijne meening heeft het Bolsjewisme, behalve in Zuid-China, nog weinig kwaad uitgericht en is het nog tijd die beweging te onderdrukken. Luistert men evenwel naar de stemmen van lieden, die uit Canton komen, dan is de toestand daar alleszins bevredigend.

DE CONTRIBUTIE ad f 5.- 's jaars minimum, voor het lidmaatschap dezer vereeniging, loopt voor hen die zich in het tijdvak van 1 October tot en met ultimo December opgeven tot en met ultimo December 1927. Zij ontvangen het „Kol. Weekblad" dus gratis gedurende het laatste kwartaal van dit jaar.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

Non-coöperatie.

In de Soeloeh Indonesia vindt men een goedgeschreven artikel over non-coöperatie, dat zeer wel het eigenlijk gevoelen van zeer vele Indonesische intellectueelen weergeeft. De schrijver zegt: wij zoogenaamde non-coöperators gelden als ondermijners van al wat westersch is. Maar wat is het geval? Er is een zeer groot verschil tusschen de non-coöperatie in den zin van Gandhi en die wij bedoelen. Die van Gandhi is een consequent, op religieuzen grondslag gevestigd streven om geheel tot eigen leven terug te keeren met negatie van al het Westersche. Hier ontbreekt de religieuze basis in zijn geheel en al en van negatie tot in de uiterste consequenties is geen sprake. Maskeeren wij dan onze impotentie met de zoogen. non-coöperatie? Is het onze schuld als wij dezen kant worden uitgedreven? Onze voorzitter, Dr. Soetomo, heeft in April 1922 te Hardenbroek, het centrum der Ned. Christen Studenten-Vereeniging, een lezing gehouden, waarin hij, die nu als een groot-non-coöperator geldt, aandrong op samenwerking en om vertrouwen vroeg aan de aanwezigen. De overtuiging van samenwerking en de lust er toe leven nog. Zooals Mr. Singgih antwoordde op de uitlatingen van den heer Schrieke in den Volksraad: „Wij vragen den heer Schrieke niet alleen om samenwerking, wij dagen hem daartoe uit, mits het slechts gebeurt op de juiste basis: volkomen gelijkwaardigheid van beide partijen." Wij willen dus samenwerking, maar wat men daaronder thans verstaat is samen de lasten te deelen en niet de lusten. Onze zoogenaamde non-coöperatie is: geen werktuig te willen zijn. Wij willen geen passiviteit, maar ons actief voorbereiden voor het juiste moment der samenwerking. De tegenpartij heeft het in de hand om dat te bespoedigen.

Dr. Kraemer, die het bovenstaande schrijft in het Aug.-Nr. van „De Opwekker" (bl. 335), besluit aldus: Dit betoog schetst zeer juist hoe het bij velen eigenlijk gesteld is. Er spreekt een sterk gevoel van eigenwaarde uit en tevens is het een blijk van helder doorzicht, waarop men goed doet te letten. Loyaal betrekken van hen onder de Indonesiërs die kunnen, en het besturen en leiden van deze landen op den voet van gelijkwaardigheid is de eenigste en waardige politiek en de noodzakelijke krachtproef voor de Indonesiërs zelf.

Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

De Nov.-afl. opent met het vervolg van Dr. G. Stahel's verslag van de expeditie naar het Wilhelmina-gebergte (Suriname) in 1926; als bijlage mededeelingen van den geololoog R. IJzerman. — De rubriek Aardsrijkskundig nieuws bevat mededeelingen over de jongste aardbevingen op Sumatra en over de Nederl.-Amerikaansche Nieuw-Guinee expeditie (waarbij de schr. de Amerikaansche Prof. Spirling op de vingers tikt over zijn bluffen in zake de *ontdekking* van dwergen op N.G.). — Verder bevat deze afl. de gebruikelijke Indische bibliografie van W. C. M.

Koloniaal Tijdschrift.

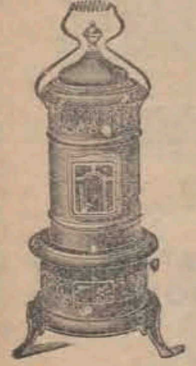
De heer H. J. van Mook besluit in het Nov.-Nr. zijn artikel „Nieuw Koeta Gedé", waarin de schr. blijk geeft van groote kennis der zoo ingewikkelde toestanden in de Javaansche vorstenlanden. — Mr. G. J. Nolst Trenité wijdt eene beschouwing aan de agrarische wetgeving in Ned.-Indië in verband met de bevolkings-rubbercultuur; het stuk bevat een klemmend betoog om het grondbeginsel der Indische agrarische politiek, n.l. dat de woeste gronden tot het Landsdomein behooren niet te verlaten. — Onder het opschrift Lebak en de Max Havelaar bespreekt de hr. W. J. Meyer Ranneft het onder dien titel verschenen boek van Jhr. W. H. W. de Kock. — De hr. J. F. Later geeft in overweging de betrekking van Afdeelingschef bij het B.B. in de Buitengewesten af te schaffen en de controleurs, onderafdeelingschefs, rechtstreeksch ondergeschikt te maken aan de residenten, bestuurders der gewesten. — Een volgend artikel houdt een pleidooi in om het zgn. instituut van gezaghebbers in te trekken, daar het tegenover het eigenlijke bestuurscorps wordt geacht onbillijk te zijn. — Overigens bevat dit Nr. de vaste rubrieken: Kroniek. — Vreemde koloniën, door Prof. E. Moresco.

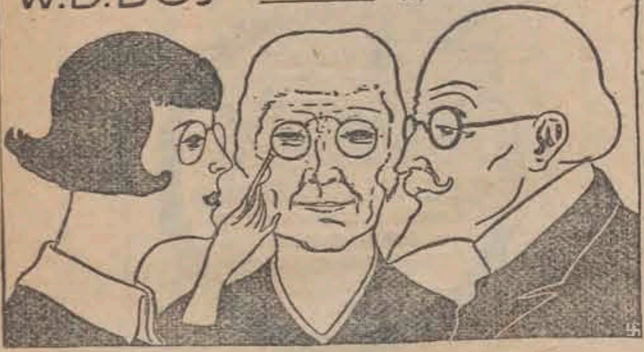
Een missionaris wijst op het alcoholgevaar.

In een artikel „Uit het Oosten van den Archipel" in No. 38 der Java-Post wijst de schrijver terloops op een gevaar dat de bevolking bedreigt, speciaal die van Zuid-Nieuw-Guinea. Hij vernam het volgende van een alleszins vertrouwbaar persoon, die N.-Guinea onlangs bezocht en daar met bestuurders en missionarissen verkeerde.

Op Merauke, waar jaarlijks nog duizenden guldens door een menschlievende Regeering worden besteed aan het behoud van een uitstervend volk (de Kaja-Kaja), ziet men tegelijkertijd, hoe die Regeering, door haar eigen wetten gebonden, er lijdelijk in moet berusten dat datzelfde volk, nauwelijks aan den ondergang door geslachtsziekte ontkomen, nu weer lijdt aan het begin van alkoholvergiftiging.

Ik ben een maand in Merauke op bezoek geweest en in die éóne maand tijd zijn minstens drie gevallen van verboden alkoholverstrekking aan de Kaja-Kaja door Chineezen, of Timoreesche en andere ruilhandelaars — liever gezegd kapers — langs de Guineesche kust, voor het kantoor gebracht; en de rechter kon niet meer doen dan de hoogste straf geven, n.l. f 1.50 boete, in plaats van den vergifverstrekker òf in nor te stoppen, òf liever nog als lastig sujet uit het land te zetten. Dit laatste is wel in het Westen van dit land te Fakfak met een Pastoor gedaan, die aan menschen die hem gevraagd hadden, *Godsdienst* kwam leeren; maar de bedervers van de volksgezondheid moeten ge-

spaard worden als de pioniers, de brengers van beschaving en handel.

Bij het gebruik van hun eigen inheemsche genotmiddelen, n.l. de *wati*, vallen de gebruikers in slaap, maar slaan niet over tot vechtpartijen en viezigheden, zooals na het inslorpen van een portie jenever, of sterke sagoweer, of brandspiritus en arak, wanneer alle passies losbreken, de verbruiker wild en beestachtig wordt en soms... gelijk nog pas gebeurde (Juni l.l. in 't dorp Wendoe) na een uur of acht dood gaat. Voor klappernoten koopen jonge meisjes, jonge jongens en getrouwden hun portie knoei; en als de ruiler betrapt is en bijv. ƒ 1.50 boete krijgt, betalen de volgende verbruikers dat dubbel en dwars. De vergunner van dat drankje mag toch geen *roegi* hebben, en noten zijn er immers genoeg, doch arak en sagoweer is er maar weinig."

„Tot zoover onze autoriteit", zegt schr. waarop hij besluit: „Zou een krachtig beletten, door strenge en rake strafbedreiging van deze volksvergiftiging niet in 't ware belang zijn der Inlandsche bevolking op Zuid-Guinea, zonder dat de openlegging en ontwikkeling der Buitengewesten daardoor lijdt? Mogen wij deze aangelegenheid in de aandacht van de Regeering en den Volksraad aanbevelen?"

De Indische Mercuur.

No. 44 (3 Nov. '26). De Indische invoerrechten, door Dr. L. J. van der Waals, besproken door G. J. W. Putman Cramer (eerste gedeelte). — De vischteelt in zoutwatervijvers, door E. J. Reijntjes, besproken door L. F. de Beaufort. — Vereeniging „Vereenigde Kina Producenten" (V.E.K.I.P.). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft een opgave van literatuur over de groote cultures (behalve rubber): cacao, kina, koffie, suiker, tabak, thee.

Oedaya (Opgang).

Inhoud van de Nov.-afl. Titelplaat: Spoorweg nabij Padang. — Overpeinzingen aan boord van de „P. C. Hooft", door L. H. C. Horsting. — Nabetrachting over de 7e vergadering van den Volkenbond, door Dr. E. van Raalte. — Van kunst en kunstenaars: Bronzen van Jan Altorf, door N. Oosterbeek. — Plichtsbetrachting en menschlievendheid, door R. Andira Prawindimedja. — Oproep van het Nederlandsch-Indonesisch Verbond, door Rn. Mas Soeripto namens het Hoofdbestuur. — Kamoeljaän Soekma oleh Soedarso a. Amaloedin. — Pos dan soerat kabar didalam rimboe, oleh S. Soetan Melajoe. — Als gewoonlijk bevat ook deze afl. tal van afbeeldingen in- en buiten den tekst.

Sri Poestaka.

Het Oct.-Nr. van dit door Volkslectuur in de Maleische taal uitgegeven maandblad, heeft als bijvoegsel een fraai portret van Z.Exc. Jhr. de Graeff in ambtscostuum. Het bevat verder een verhandeling over eigen- of vreemde rechtspraak voor Inlanders, van Mr. B. ter Haar; een en ander over de tabakscultuur in Deli en op Java, zoomede eenige bijdragen welke geen betrekking hebben op Indië.

Ons Kringnieuws.

Het aldus getitelde tweemaal 's maands verschijnend eigen orgaan van den Soerabajaschen Kunstkring, bevat in het Nr. van 16 Sept. interessante gegevens over Javaansche tooneelkunst en Jav. dansen, in verband met het te Soerabaja te houden congres van het Java-Instituut. Vermoedend dat dit Nr. aan eene nadere bespreking zal worden onderworpen in de rubriek Kunst en Kunstnijverheid, wordt dezerzijds volstaan met het noemen van de titels, n.l.: De Javaansche danskunst, door P. A. Soerjodiningrat. — Sarimpi-voorstelling (met afbeeldingen), door Dr. Th. Pigeaud. — Djaladara, lakon van de wajang-poerwa (opgevoerd door de Javaansche muziek- en dansschool „Krido-Bekso-Wiromo" te Jogjakarta).

De Indische Post.

De Ind. Post bevatte onlangs eene opwekking om aan de Olympiade in 1928 te Amsterdam te verbinden eene groote Koloniale tentoonstelling, liefst met het Kon. Koloniaal Instituut als middelpunt en het daaraan grenzende Oosterpark als tentoonstellingsterrein. Nu ook het Haagsche weekblad „Nederland" hetzelfde idee heeft geopperd, komt de I. P. van 25 Sept. er nog eens op terug. — Onder het opschrift „Koninklijke en onderkoninklijke troonrede" wijdt genoemd Nr. eene beschouwing aan de (niet uitgesproken) beginselen van den nieuwen gouv.-generaal. — Verder o.m. nog een en ander over de Gesolei te Düsseldorf, geschreven door Dr. E. H. Hermans.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Nov.-afl. opent met eene geïllustreerde bijdrage van Dr. J. Maes over negerplastiek. — De hr. W. O. J. Nieuwenkamp besluit zijne artikelenreeks „Vaartuigen in tropisch Nederland" (de toegevoegde afbeeldingen zijn reroducties van teekeningen door den schrijver vervaardigd tijdens zijn zwerftocht naar en door de residentie Timor en Onderh. in 1918). — De hr. F. Esser vervolgt zijn beschouwingen over de feestelijkheden van de Oost-Javaan. — Ten slotte worden een tweetal plaatwerken aangekondigd en daaruit eenige platen gereproduceerd.

Landbouw.

Uit den inhoud van tweede jaarg. No. 3 (Sept. '26). Meer democratisch landbouwonderwijs in Ned.-Indië, door A. J. Koens. Voordracht gehouden den 12en Juli 1926 op het Congres der Vereeniging van Landbouwconsulenten te Bandoeng. — Het vaststellen van de mestbehoefte van den grond met behulp van de kiemplantmethode, door Ir. J. Ossewaarde. — Een en ander over den landbouw op Ceylon. — Bestrijding van de aardappelknolrups in goedangs, door Dr. P. van der Goot. — Reorganisatie van de landbouwvoorlichting, het ingrijpen daarmede in haar opbouw, wezen en karakter, door Ph. G. van Alphen. — Nogmaals de overdracht van den Landbouwvoorlichtingsdienst aan de Provincie, door J. Th. Metzelaar. — Boekbespreking: Vereenvoudigde natte rijstbouw, door L. Koch; besproken door G. A. van der Harst.

Zending en Missie.

Zendingstijdschrift De Opwekking. Sept. '26. Christendom en wajang, door Dr. Kraemer. — De vooroude- of doodenvereering in China (vervolg), door F. W. H. Hoppe. — Het fundament der Chineesche cultuur. — Het zendingswerk onder de inheemsche vrouwen en meisjes (vervolg).

Nederlandsch Zendingsblad. Nov. '26. De Voorgangers-opleidingsschool van Oost-Java, door B. M. Schuurman. — In memoriam Ds. P. van Wijk (met portret). — Per zeilschip van Suriname naar Nederland, door Zr. Dobler (†).

Annalen Missiehuis Tilburg. Nov. '26. H. Sacramentsprocessie in het land der Kaja-kaja's, door Pr. A. Drager (met ill.). — Nogmaals de schooltuinen op Celebes, door Mgr. W. Pa... (met ill.).

* * *

Indië's industrialisatie, Holland's dilemma, door Ir. J. van der Waerden. (Haagsch Maandblad. Nov. 1926).

Het rekest van den Ondernemersraad voor Suriname, door S. Beck. (Econ.-Statistische Berichten. 3 Nov. '26).

Raden Mas Jodjànà. Javaansche prinsendanser, door J. Steen. Met portret. (Ons eigen Tijdschrift IV, bl. 331).

Indische bruggen, door S. Kalff. Met afb. (Buiten 1926, bl. 293).

Nederlandsch-Indië als internationaal centrum, door H. Ch. G. J. van der Mandere. (Vragen van den Dag. Nov. '26).

Wet op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië vergeleken met het vroegere Regeeringsreglement en van aanteekeningen en toelichtingen voorzien, door Mr. J. Visser. (Probolinggo, Eerste Probolinggosche Boek- en Handelsdrukkerij).

Curaçao.

De hervorming der Politie.

I.

De Curaçaosche Courant van 8 October 1926 brengt een belangrijk bericht. Ingediend is een ontwerp-verordening tot oprichting eener gewestelijke politie als bedoeld bij artikel 176 van het Reglement op het beleid der Regeering in Curaçao. Met veel belangstelling hebben wij van dit ontwerp

kennis genomen, goeddeels met instemming, en, ofschoon men hier nog slechts te maken heeft met een regeling op papier van wat de grondslag der hervorming van de politie moet zijn, meenen wij, dat deze maatregel zoo belangrijk is, dat het zin heeft, daarbij eenigszins uitvoerig stil te staan. En wij voegen er aanstonds aan toe, dat het ons bijzonder verheugt, de gegronde verwachting te kunnen uitspreken, dat, op dezen grondslag voortgebouwd, Curaçao voor het eerst in het bezit van een behoorlijke politie kan komen.

De verordening wordt aangediend als een uitvloeisel van art. 176 van het regeeringsreglement: „Krachtens koloniale verordening kan worden opgerigt een gewapende politie". Deze bepaling staat in het hoofdstuk, dat *van de gewapende magt* handelt. Het trekt de aandacht, dat in het ontwerp noch in de toelichting wordt gezegd, waaruit de gewapende politie zal bestaan. Wel zegt art. 1, dat de politiedienst is opgedragen aan „officieren, onderofficieren en minderen der Politietroepen," maar waarvandaan die politietroepen zullen komen, die toch op dit oogenblik in Curaçao niet bestaan, verneemt men niet. Het woord „politiemilitairen", gebruikt in de memorie van toelichting bij dit artikel, geeft ook geen antwoord op de vraag. De militairen van het garnizoen, die nu bij de politie geplaatst zijn, aan welker hoofd men zich een luitenant-commandant gedacht had, zijn marechaussees genoemd. Ook leest men in de toelichting op het aangehaalde artikel van het regeeringsreglement: „'s Rijks krijgsmacht heeft de roeping om de kolonie te verdedigen, maar deze behoort zelve voor hare politie te zorgen. Zou men op grond hiervan mogen verwachten, dat niet het garnizoen met politiediensten zal worden belast, de memorie van toelichting bij de begrooting voor 1927 spreekt van de bedoeling om het garnizoen en het burger politiekorps te laten samensmelten tot een compagnie militaire politietroepen. Elders leest men echter weer van het voornemen van het bestuur om 25 gehuwde marechaussees te laten overkomen. Wij hopen maar, dat het laatste inderdaad in de bedoeling ligt. De plaatsing van militairen bij de politie is een jammerlijke mislukking geweest. De memorie van toelichting van het onderhavige ontwerp herinnert hieraan terecht, als zij zegt, dat de ervaring heeft geleerd, dat, wanneer naast de politietroepen aan andere beambten politiedienst wordt opgedragen, naijver en verwarring storend werken op den goeden gang van zaken. En er is geen reden om te verwachten dat dit beter zal worden, wanneer naast minderen en onderofficieren ook officieren daar ingedeeld worden. De doorsneemilitair mist de eigenschappen, die den goeden politieman kenmerken.

Het ontwerp draagt het kenmerk, vermoedelijk niet door een rechtskundige ontworpen te zijn. Onder den politiedienst, waarvan de uitoefening bij uitsluiting aan de politietroepen is opgedragen, wordt uitdrukkelijk begrepen „het nasporen van strafbare feiten en het opsporen van daaraan schuldigen." Het kan echter nooit de bedoeling zijn alle andere opsporingsambtenaren van dezen „politiedienst" te ontheffen. De toelichting van art. 8 van het ontwerp houdt uitdrukkelijk in het behoud van de in art. 8 van het Wetboek van Strafvordering genoemde ambtenaren. Zelfs schijnt het veeleer de bedoeling te zijn, zooals in de toelichting staat, dat de politie „zich normaal niet inlaat met de aangelegenheden, die eene speciale kennis of technische opleiding vereischen (keurmeester, marktmeester, havenmeester, bouwpolitie e.d.).

Niet aanstonds zal in het geheele gebiedsdeel de politiedienst door de politie-militairen worden waargenomen. Men wil beginnen met Willemstad, terwijl op Curaçao reeds dadelijk de commandant der politie als „hoofd der politie" zal optreden. Dit laatste is in artikel 4 van het ontwerp aldus geregeld:

„Waar in wettelijke regelingen, waaronder begrepen keuren aan het Hoofd der politie bevoegdheden zijn toegekend of verplichtingen zijn opgelegd, komen die bevoegdheden op het eiland Curaçao toe en rusten die verplichtingen op het eiland Curaçao op den Commandant der Politietroepen of den officier, die hem vervangt."

Het komt ons nog niet zoo geheel zeker voor, dat men bij koloniale verordening de bevoegdheden en verplichtingen van het hoofd der politie (volgens art. 153 van het regeeringsreglement: de procureur-generaal), ook in verdragen, wetten en koninklijke besluiten geregeld, zoo maar aan den commandant der politietroepen kan geven en opleggen.

Temeer spijt ons deze onzekerheid, omdat hier duidelijk getracht is een goede oplossing te vinden voor het moeilijke vraagstuk: de verhouding van den procureur-generaal en den commandant der politietroepen. Het komt ons voor, dat men in materieel opzicht hiermee inderdaad gelukkig geslaagd is; het zou jammer zijn als de formeele oplossing reden tot twijfel aan haar juistheid liet.

Over de oplossing zelf een volgend maal.

Telegraafverkeer.

Nader wordt in de „St.-Ct." medegedeeld, dat het normale tarief der telegrammen naar Curaçao mede van toepassing is bij verzending via de lijnen der Commercial Telegraafmaatschappij. (*A. H.*)

Scheepvaartverkeer.

In September zijn binnengekomen 123 zeil- en 252 stoomschepen, metende netto achtereenvolgens 24.301 en 1.236.005 M³. Over Jan.-Sept. '26 zijn deze cijfers 1192 zeil- en 2124 stoomschepen, metende 229.335 en 10.904.923 M³.

Wilhelminadok.

De vorige week is het Wilhelminadok van de C. P. I. M. in gebruik genomen.

Men heeft de eerste proef genomen met het kleinste schip, de sleepboot *Samson*, daarna met de *Neptunus* en lichter *Zeelandia*, de *Atlas* enz.

Die eerste dokproeven hadden een uitstekend verloop. De pompen werkten zoo volkomen naar wensch, dat in 3 minuten tijds het dok met het schip kon gelicht worden.

Binnenkort zal de eerste olietanker er in gedokt werken. (*A. d. C.*)

Uit den Verren Vreemde.

De mandaten commissie van den volkenbond.

De Volkenbond is er om zich met den gang van zaken te bemoeien. Doet hij dit met energie, durft hij zich laten gelden om misstanden op te sporen, aan te wijzen, te doen verdwijnen dan ondervindt de betrokken V.B.-commissie telkens weer, wat de oude waarheid al leerde, dat ieder wel gaarne aanmerking hoort op gedrag en handeling van zijn buurman, maar geen bemoeienis kan velen met eigen aangelegenheden, veel minder nog een terechtwijzing, en allerminst een aanwijzing wenscht te hooren betreffende eigen beleid.

Voor de mandaten, die de V.B. aan geallieerden gegeven heeft over Duitsche koloniën, is in het Vredesverdrag een permanente commissie ingesteld, die onzen landgenoot Mr. van Rees tot onder-voorzitter heeft, in welke kwaliteit hij een zomerzitting presideerde. De mandaten-opvatting is, zooals men weet, eigenlijk een nieuwe instelling, zij heeft in de practijk nog overeenkomst met de oude koloniale opvatting, maar in beginsel wil zij daarvan juist een tegenstelling zijn. De koloniën toch worden, de ethische richting ten spijt, doorgaans en hoofdzakelijk nog beschouwd als exploitatiegebied voor het moederland, dat er direct of indirect voordeel van trekt. De mandataris moet zich tot roeping stellen zich, in het onder zijn voogdij gestelde territoir, liefst zoo gauw mogelijk onnoodig te maken, de pupil moet tot zelfstandigheid en verder tot onafhankelijkheid opgevoed worden. Intusschen vraagt het mandaat groote offers en inspanning, ten koste van den met het mandaat bevoorrechte. Men kan licht begrijpen, dat het de mandaatcommissie niet gemakkelijk valt bij deze tegenstellingen het evenwicht te doen bewaren. Klachten over haar wijze van doen had men tot nu toe echter weinig gehoord. Totdat vrijwel onverwacht, als een donderslag uit den helderen hemel, Chamberlain, de Britsche minister van buitenlandsche zaken, in de zomerbijeenkomst een nurkschen aanval richtte op de commissie, haar te vèr gaande bemoeizucht verwijtende, vooral door het voorleggen van een vragenlijst, waardoor zij de goede ontwikkeling van de mandatengedachte zou tegenwerken en den mandataris in zijn werk zou belemmeren. Mr. van Rees, wn. voorzitter, hoewel op dezen uitval niet voorbereid, diende dadelijk van antwoord, en hij deed dit op zóó treffende wijze, dat zelfs de Britsche pers zich aan zijn zijde schaarde. Chamberlain had weer eens een gelegenheid te baat genomen om zich scherp-afkeurende kritiek op den hals te halen.

Nu heeft de permanente mandatencommissie van den V.B. in de openbare openingsvergadering van haar herfstzitting, 4 Nov. j.l., duidelijk willen doen uitkomen, dat zij in volle overtuiging aan de zijde van haar woordvoerder staat, en voornemens is rustig op den tot nu toe gevolgden weg door te gaan.

Men behoeft na deze vergadering, waarin de voorzitter, markies Theodoli uit Italië, de Portugeesche generaal d'Andrade en de Zwitsersche Prof. Rappard weer helder de plichten van de commissie hebben uiteengezet, niet langer bevreesd te zijn, dat de kritiek van Chamberlain tegen te groote bemoeizucht van de mandatencommissie een ongunstigen invloed op de onafhankelijkheid en nauwgezetheid van de commissie zal hebben.

Mr. van Rees had wederom heel wat complimenten in ontvangst te nemen. Eerst bedankte de voorzitter Theodoli in zijn openingsrede hem reeds voor de uitstekende waarneming van het voorzitterschap in de moeilijke Septemberdagen. Nadat daarna mr. van Rees een zeer rustige objectieve uiteenzetting gegeven had van alle discussies in den Volkenbondsraad en de volkenbondsvergadering, heeft Theodoli hem nogmaals op warme wijze hulde gebracht voor de intelligente en taktische wijze, waarop hij de gedragslijn van de commissie verdedigd heeft. Een algemeen applaus der leden volgde, waarop prof. Rappard als eenig lid, dat bij alle discussies tegenwoordig is geweest, verklaarde dat in alle volkenbondskringen slechts één roep is geweest over het beleid, de flinkheid, de zaakkennis en de volharding, waarmede mr. van Rees zijn taak had vervuld.

Naturellen-kiesrecht in Z.-Afrika.

Zuid-Afrika heeft een complicatie van rassenproblemen. De blanken staan er als Brit of Boer tegenover elkander. Blank en gekleurd vormen tegenstellingen. Bruin en zwart, immigré of oerbewoner stellen eigen vraagstukken aan de orde. De schakeeringen zijn hiermede niet volledig weergegeven, er loopen nog andere doorheen, maar hier willen wij 't nu speciaal hebben over de politiek welke de Z.-A. regeering wenscht te volgen voor de inboorlingen, de zwarte bevolking.

Deze heeft in de Kaapprovincie kiesrecht, beperkt, maar 't bestaat. De hoop van hen, die voor meerdere rechten der oorspronkelijke bevolking ijveren, was, dit kiesrechtzaadje te zien ontkiemen tot breederen bloei, door overname ervan in de andere samenstellende deelen van het Z.-A. gemeenebest, en door uitbreiding daar en in de Kaapprovincie.

Generaal Hertzog heeft ook de inboorlingenpolitiek tot de punten gerekend, waaraan hij een oplossing wenschte te bezorgen. Hij wil de inboorlingen wel overal stemrecht geven, doch alleen om 7 *blanke* vertegenwoordigers in het parlement te kiezen. Het in de Kaapprovincie bestaande kiesrecht zou dan komen te vervallen, om in alle deelen van het land gelijkheid te brengen. De nationalistische premier is met deze vinding niet gelukkig geweest, de betrokkenen zijn er althans volstrekt niet mee ingenomen.

Het jaarlijksche congres van de vertegenwoordigers der inboorlingen uit alle deelen van Zuid-Afrika is te Pretoria bijeengekomen en heeft besloten zich te verzetten tegen Hertzog's segregatieplan voor de vertegenwoordiging van de inboorlingen in het parlement.

De afgevaardigden van Transvaal, Oranje Vrijstaat en Natal waren het er allen over eens, dat van intrekking van het kiesrecht der naturellen in de Kaapprovincie geen sprake mag zijn. Men gaf te kennen, dat de voorgestelde wetgeving niet bedoelt den inboorlingen in de Noordelijke provincies stemrecht te verschaffen, doch alleen is ingegeven door een misplaatste vrees, dat de blanke beschaving en het blanke overwicht in gevaar verkeeren.

Het congres deed een beroep op de regeering om een begin te maken met het verleenen van stemrecht in de Noordelijke provincies en dat in de Kaap onaangetast te laten.

Recordvlucht zonder landing over grooteren afstand dan Sabang—Merauke.

Door 2 Fransche vliegeniers is de vlucht zonder tusschenlanding volbracht van Parijs naar Kaap Djask in Perzië. De afgelegde afstand wordt geschat op ± 5500 K.M., waardoor het record, dat met Parijs—Bender Abbas op ± 5200 K.M. stond, geslagen is.

Brengt men deze afstanden over op de kaart van Ned.-Indië, dan overspannen zij een lengte van meer dan die van onzen geheelen archipel van Sabang tot Merauke.

Nu is 't niet verheffend voor onzen nationalen trots te lezen, dat de N.-I. vereeniging voor luchtvaart, in samenwerking met andere organisaties het plan heeft opgevat, bij wijze van proef en propaganda, een mailvliegtocht te doen verrichten tusschen Sabang en Tandjong Priok, of tot Soerabaja. Is hierin al niet veel propaganda te vinden in vergelijking met een prestatie van 5500 K.M. zonder tusschenlanding, van het propagandistische blijft zeker niet veel over, nu bovendien er was gemeld: met het oog op het seizoen en de voorbereiding, welke in Indië nog noodig is, zal echter met de uitvoering van dit plan eerst in het volgende voorjaar begonnen kunnen worden.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

VOORDRACHTEN OVER INDIË.

Vrijdagavond 5 November trad voor een goed bezette zaal de heer *S. C. Th. v. d. Paardt* op met onderwerp: *„Zwerftochten door onbewoond Noord-West-Bali".*

Na een algemeene beschouwing over de betrekking van Bali tot Java, kwam spreker tot het N.W. deel van Bali, stil en onbewoond, doch met een merkwaardige flora en fauna en van zeer interessante vorming.

De van veel liefde getuigende en boeiende rede werd toegelicht door een reeks mooie lichtbeelden door spreker ter plaatse genomen.

Tragisch deed het aan te vernemen, dat veel van dit merkwaardige hoekje gedoemd is verloren te gaan, ook door toedoen van den mensch.

De leden van de „Volksuniversiteit" en „Oost en West" hebben een goeden avond gehad. Wij hopen dat de heer v. d. Paardt ook elders gelegenheid zal vinden over dit vergeten hoekje te kunnen vertellen.

Zondagavond 7 dezer trokken mej. Mr. H. P. Dijk[illegible] de Secretaris met plaatjes en voorwerpen, welwillend door eenige leden afgestaan, per auto naar „Het [illegible]doornsche Bosch", om voor het personeel dier groote inrichting van Indië te vertellen en wat te laten zien. Bij acht uur kwamen we er aan en rangschikten [illegible] kleine expositie. Langzamerhand kwamen de verple[illegible]sters en verplegers binnen en konden alvast rustig [illegible] doeken, koper- en vlechtwerk bekijken, daarbij ijverig voorgelicht door mej. Dijk. Zoowel voor 't begin [illegible] in de pauze werd hiervan een ruim gebruik gemaakt. De dienst liet niet toe eerder dan kwart voor [illegible] met de voordracht te beginnen, voorafgegaan door een vriendelijk inleidend woord van den heer Hess, voorzitter van de vereeniging „Nieuw Leven".

De hoofdinhoud draaide om het punt: „Waarom moet Indië onze belangstelling hebben?" Verder weer te geven is in dit blad onnoodig.

Aan 't slot kregen we stevig applaus en een warm woord van dank van den voorzitter namens allen. [illegible] zullen ongeveer een vijftigtal menschen aanwezig geweest zijn.

De Secretaris.

Woensdag 24 November, 's avonds *half acht* in [illegible] Coöp. Landb. Hand. Verg., spreekt de heer Chr. [illegible]mont uit Deventer over: „Uit den Hindoetijd op Java". Leden vrijen toegang met recht van twee introducé's tegen *f* 0.25 per persoon. Begunstigers alleen voor [illegible] vrijen toegang. Alle anderen *f* 0.50.

Afdeeling 's-Gravenhage.

DE EUROPEESCHE VROUW IN DE BUITENGEWESTEN.

Voordracht met lichtbeelden door Mevrouw Dr. C. Rutten-Pekelharing op Dinsdag, 16 November a.s., 's avonds om 8 uur in Pulchri Studio, Lange Voorhout, te 's-Gravenhage.

Onderwerp: *„Een Europeesche huisvrouw ergens in de Buitengewesten."*

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Den Haag, 1 November 1926.

Afdeeling Nijmegen.

OPROEP AAN DE LEDEN.

I. *Tentoonstelling.* De aangekondigde tentoonstelling zal gehouden worden van 20 t/m 27 November in de lokalen der Middelbare en Hoogere Handelsschool op de Bijleveldsingel.

Pater Vertenten M.S.C. zal de Tentoonstelling openen met een lezing met lichtbeelden over: „15 [illegible] onder de koppensnellers van Zuid Nieuw-Guinee".

De Heer Uiterwijk zal op een der avonden een le[illegible]

met ± 250 keurige lichtbeelden houden over Sumatra's Westkust.

Op Zaterdag 27 November wordt de tentoonstelling gesloten met de Java-film, die dan wederom in het Olympia-theater zal draaien. Tijd en plaats worden nader bekend gemaakt.

II. *Ledenaantal.* Door de perspropaganda en de opening van het seizoen is het aantal leden der afdeeling gestegen tot 114. Het bestuur verzoekt den leden dringend propaganda te maken en leden te werven. Indien ieder *één lid* aanbrengt, komen we in dit seizoen nog aan de 200 leden. Dit aantal is *noodzakelijk* om de noodigste onkosten voor een behoorlijk winterprogramma te kunnen dekken!

Ieder zorge voor één nieuw lid!

Namens het Bestuur,
GESCHER, *Secretaris.*

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur:

NOTULEN DER HOOFDBESTUURSVERGADERING *gehouden op Zaterdag 30 October 1926, des n.m. ten 2 ure in het gebouw der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag.*

(Voorloopig goedgekeurd in de verg. van het Dagel. Bestuur van 3-11-'26.)

Aanwezig behalve het Dagelijksch Bestuur, bestaande uit de H.H. R. Zuyderhoff, Voorzitter, F. van Peski, Onder-Voorzitter, F. H. W. J. R. Logeman, Lid en F. H. A. van der Brugh, Secretaris-Penningmeester, de volgende H.B.-leden: J. A. van Hamel (Leiden), F. E. Luitjes (Nijmegen), H. Somermeyer (Utrecht), J. C. Baars (Apeldoorn), E. Roodhuijzen (Amersfoort), Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam), Mr. J. Huges (Arnhem), J. Franke (Groningen), W. Oxenaar, plaatsvervangend (Breda), W. C. Clasener (Vereeniging Suriname) en Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg (den Haag).

Afwezig de H.H. Dr. H. H. Zeylstra Fzn. (Deventer), met kennisgeving, G. C. van den Wall Bake (Amsterdam) en H. F. Wagenaar Reisiger (Haarlem).

De Voorzitter heet allen welkom, inzonderheid de H.H. Logeman en Jhr. Dr. Sandberg, beiden voor de eerste maal hier tegenwoordig en van wien de benoeming van den laatsten goedgekeurd wordt; eerstgenoemde bekleedt reeds eenigen tijd tevens een zetel in het Dagel. Bestuur, terwijl omtrent het zitting nemen van Jhr. Dr. Sandberg nadere bijzonderheden zullen worden medegedeeld bij het aan de orde stellen van het punt Propaganda der agenda. Noode mist spr. in deze bijeenkomst eene figuur, die lange jaren deel uitmaakte van het H.B., Mevr. Douair. Jhr. Clifford Kock van Breugel-Roelofs, Voorzitster der afd. Breda. Reeds sedert eenigen tijd ongesteld, had zij gehoopt dat een verblijf buitenslands in dezen zomer haar de verzwakte krachten zouden doen herwinnen. Ten deele mocht dit zoo zijn, maar toen zij, na terugkeer, bemerkte dat aan de zeer hooge eischen, welke zij zichzelve stelde, niet meer ten volle kon worden voldaan, besloot zij heen te gaan, daarmede een voorbeeld stellende aan menigeen in maatschappij en samenleving, die bij het afnemen hunner praestatie, als gevolg van ouderdom, ziekte als anderszins, niet tot het besef komen of willen komen, dat het tijdstip van heengaan voor hen gekomen is en zij voor jongere krachten moeten wijken. Spr. stelt voor Mevr. Clifford op grond harer groote verdiensten te benoemen tot Eere-lid der Vereeniging O. en W. en haar daarmede, staande deze vergadering, telegrafisch in kennis te stellen. Dit voorstel wordt onder algemeenen bijval aangenomen.

Van het persoonlijke op het zakelijke komende, constateert de Voorzitter een opbloei der Vereeniging, blijkende zulks uit het stijgend ledental, deels als gevolg der grootere activiteit van vele afdeelingen, die de longen zijn door welke de Vereeniging ademt. En ongetwijfeld, zegt spr., zal die grootere uitbreiding zich blijven voltrekken na den ruggesteun aan een ieder in de Vereeniging gegeven door den Minister van Koloniën bij gelegenheid der opening van het Koloniaal Instituut, toen Z.Exc. in zijn toespraak gewag maakte van de door O. en W. gedurende meer dan een kwart eeuw opgewekte belangstelling voor ons overzeesch gebied, waardoor het mede mogelijk geworden is dat het Instituut thans verrezen is.

Na punt 2 der agenda, de notulen, welke gearresteerd worden, bijaldien hierover geene opmerkingen gemaakt worden, wordt aan de orde gesteld het Koloniaal Weekblad.

Hieromtrent zegt de Voorzitter, dat het loopende contract met de Uitgeefster wederom voor een jaar verlengd is, daar beide partijen geen aanleiding hebben gevonden de verbintenis af te breken. De datum van eventueele opzegging was 1 October.

Met genoegen, vervolgt spr., zal men bemerkt hebben, hoe de beteekenis van het blad toeneemt en zeker zal dit nog in grootere mate het geval zijn, zoodra aanhangige denkbeelden verwezenlijkt zullen kunnen worden. Het perspectief dat hiermede zich opent kan vooralsnog niet besproken worden.

De heer Luitjes stelt in opdracht van het Afdeelingsbestuur de reeds te voren gedane vraag of het niet mogelijk zou zijn de ledenlijsten van de afdeelingen, die daarvoor in aanmerking zouden komen, in het K. W. periodiek op te nemen, ter vervanging b.v. van de opgave der uitgegeven boekwerkjes door het Informatiebureau, welke in elke editie voorkomen, wat toch wel niet urgent zal zijn.

De Voorzitter antwoordt dat dit denkbeeld in den boezem van het Dagel. Bestuur overwogen is en dat de Secretaris begonnen is in het K. W. de gedrukte ledenlijsten der Vereeniging herhaaldelijk gratis ter beschikking te stellen van belangstellenden. Van dit aanbod is vrijwel geen gebruik gemaakt.

De H.H. van Hamel, Roodhuyzen en Somermeijer ondersteunen niettemin den wensch van den heer Luitjes, waaraan, volgens den heer v. Peski, wellicht tegemoet kon worden gekomen door het opnemen van annonces in de ledenlijsten.

De Secretaris merkt op dat, afgezien van de bezwaren verbonden aan de door den heer Luitjes, in eerste instantie verlangde wijziging in de structuur van het blad, de vermelding van dergelijke opgaven de leesbaarheid niet ten goede zal komen, gelet op de somtijds lange mutatielijsten en andere persoonsvermeldingen, uitzendingen, enz., welke moeten worden afgedrukt. Besloten wordt, bij eventueelen herdruk der ledenlijsten, losse deelen daarvan in het verlangde aantal exemplaren aan de afdeelingen, die zulks wenschen, toe te zenden.

De heer Roodhuijzen spreekt er zijn teleurstelling over uit dat, waar andere bladen uitvoerige beschouwingen gewijd hebben aan de opening van het Koloniaal Instituut, deze in ons orgaan achterwege gebleven zijn.

De Secretaris antwoordt dat, zooals men gelezen zal hebben, het Koloniaal Weekblad uiteraard melding heeft gemaakt van deze belangrijke gebeurtenis; dat dit niet zoo uitvoerig geschied is als in de groote pers, moet hieraan worden toegeschreven, dat die opening plaats had des Zaterdags, terwijl het blad den daarop volgenden Donderdag uitkwam. Dezerzijds heeft men een in herhaling vervallen van alom bekende feiten willen vermijden.

De heer Clasener betreurt het, dat aan de rubriek Suriname niet meer uitbreiding gegeven wordt. Spr. heeft opdracht van het bestuur zijner vereeniging deze aangelegenheid hier ter sprake te brengen en op die uitbreiding aan te dringen, te meer waar de belangstelling voor dat land levendiger geworden is dan ooit. Voorts is het spr. en de zijnen opgevallen dat er in den laatsten tijd artikelen in het Kol. Weekblad verschen zijn van personen, die door met Suriname goed bekenden, niet als bevoegden aangemerkt worden.

Wat het 1e punt betreft valt de Hr. Mr. Huges spr. in zoover bij, dat hij het denkbeeld van den heer Clasener, belangstelling voor Suriname, thans ook bij de Regeering opgewekt, gaarne aan de aandacht der aanwezigen onderwerpt. Wat de in het K. W: opgenomen artt. aangaat, geeft de Secretaris als zijne meening te kennen, dat de heer C. wel wat geringschattend spreekt over personen, die toch door vele anderen bevoegden wel degelijk als autoriteiten beschouwd worden.

Met betrekking tot de plaatsruimte in het K. W. voor de West, zijn vele leden van meening dat in verhouding tot Oost-Indië, aan Suriname en Curaçao zeker niet te weinig ruimte beschikbaar gesteld is.

Aan de orde is thans het punt Propaganda, waaraan de Voorzitter eerst eenige mededeelingen vooraf wenscht te doen gaan. In de eerste plaats, zegt spr., heeft de Vereeniging zich met een adres gewend tot den Minister van Koloniën om wederom in 't genot te worden gesteld van het subsidie, dat eenige jaren geleden ingetrokken is wegens den slechten toestand van 's lands geldmiddelen. Spr. kan hieromtrent nog mededeelen, dat 's ministers gezindheid t. o. der inwilliging van het verzoek, gunstig is.

Vervolgens vraagt de Voorzitter de goedkeuring der vergadering op de benoemingen van de H.H. Prof. Flu, v. Aalst Jr. en Oudschans Dentz, onderscheidenlijk als voorzitter en leden der West-Indische Commissie, de beide laatsten ter vervanging van den hr. v. Aalst Sr., eertijds voorzitter, daarna onder-voorzitter der Comm. en van Mevr. de Douair. gravin v. Heerdt tot Eversberg-Quarles v. Ufford. Deze goedkeuring wordt verleend.

De heer Luitjes vraagt thans het woord om den dank van het Bestuur zijner afdeeling over te brengen voor den ontvangen geldelijken steun, als gevolg waarvan het voeren eener krachtige propaganda te Nijmegen mogelijk geworden is en het ledental nu ver over de 100 bedraagt. Intusschen zijn de moeilijkheden daar ter stede nog niet van de baan en zou het afdeelingsbestuur gaarne zien, dat de reglementaire afdracht in 1927 aan het H.B. gesteld werd op 40 in plaats van 60 %.

De Voorzitter antwoordt, dat het bezwaarlijk is dit laatste punt incidenteel te behandelen, ofschoon hij zelf iets voor het voorstel voelt. Voor 't overige brengt hij spr. in herinnering het genomen besluit, dat een verzoek om steun eener afdeeling, die daaraan voor het voeren van propaganda behoefte heeft, zoo mogelijk in gunstige overweging zal worden genomen.

Nog heeft de heer Luitjes de opdracht van zijn bestuur om de tusschenkomst van het H.B. in te roepen opdat geen buitenlander benoemd worde in de plaats van Prof. Niermeyer. De Voorzitter zegt, dat dit punt

de volle aandacht van het Bestuur heeft, dat in deze diligent is.

De heer Huges vraagt verlof om wegens beperkten tijd vooruit te mogen loopen op de verdere besprekingen, ten einde een uiteenzetting te geven van de tentoonstellingsplannen in Arnhem voor het volgende jaar.

De Voorzitter stemt toe en verleent hem het woord.

De heer Huges begint met de mededeeling, dat de plannen er op dit oogenblik niet slecht voor staan, ofschoon hij op zijn hoede moet zijn voor het inslaan van een weg, welken hij niet wenscht te volgen, den commercieelen weg. Met behulp van een blauwdruk van het terrein, het kasteel Sypendaal en omgeving, geeft hij een duidelijk beeld van de te houden tentoonstelling, van de gebouwen, hunne bestemming enz., om ten slotte uitvoerig stil te staan bij de geldelijke consequenties. De aanvankelijk gemaakte kostenberekening gebaseerd op de eerste bouwplannen is herzien moeten worden in dier voege, dat thans een ruim gesteld plan met begrooting ontworpen is, de laatste tot een montant van ƒ 100.000.—, te dekken door 2 waarborgsommen van ƒ 25.000.— en ƒ 75.000.—, uit welke alle onkosten worden bestreden. Voor de vorming van het eerste bedrag zal zich vermoedelijk geen zwarigheid voordoen door deelname van de gemeenten Arnhem, Rhenen en Renkum; het bedrag van ƒ 75.000.— evenwel zal voor een groot deel moeten worden gegarandeerd door de belanghebbende gemeenten, gelegen tusschen Wageningen en Brummen. Daartoe zal spr. een groote bijeenkomst beleggen waar, naar hij hoopt, ook het Dagel. Bestuur van O. en W., of een deputatie uit dat Bestuur, aanwezig zal zijn, omdat het van den beginne af zijn bedoeling geweest is de Vereeniging Oost en West de spil te doen zijn van den opzet en de verdere uitvoering van dit tentoonstellingsplan. Hij doet derhalve een dringend beroep op het Dag. Bestuur, het Hoofdbestuur en de Afdeelingsbesturen om hem zoo krachtig mogelijk te steunen.

De Voorzitter brengt spr. dank voor zijn uiteenzetting en zegt hem namens het Dagel. Bestuur alle hulp toe waartoe men in staat zal zijn, zullende dat Bestuur op de eerlang te houden groote vergadering in Arnhem vertegenwoordigd zijn.

(De bespreking van deze aangelegenheid gaf voorts aanleiding tot tal van vragen, welke door den inleider tot aller bevrediging werden beantwoord).

De heer Oxenaar vraagt thans het woord en zegt, dat hij met groote ingenomenheid kennis genomen heeft van het bestuur om de voorzitster der afd. Breda te benoemen tot Eere-lid der Vereeniging Oost en West, te meer daar de afdeeling Breda zelve haar daarin reeds was voorafgegaan. Spr. betuigt het H.B. zijn dank voor het buitengewone eerbewijs aan Mevr. Clifford ten deel gevallen.

De Voorzitter brengt thans de beraadslagingen weer terug tot de propaganda, welke het Dagel. Bestuur zelf voert, met name tot die voor het werven van begunstigers. Spr. zegt, dat hij het voorrecht gehad heeft, door toevallige omstandigheden, in aanraking te zijn gekomen met den hr. Jhr. Dr. Sandberg, die hem zijn wensch kenbaar maakte om, bijaldien hij over vrijen tijd te beschikken heeft, het Bestuur in het maken dier propaganda hulpzaam te zijn, welk aanbod dankbaar aanvaard werd. Ten einde effectief te kunnen werken is het evenwel noodig, dat de hr. Sandberg niet als particulier persoon optreedt, maar in een functie en wel die van H.B.-lid. Dit nu was niet wel mogelijk zonder dat het jongst gekozen lid, Mevr. v. Assen-Sol, haar zetel ter beschikking stelde. Deze dame, met den stand van zaken op de hoogte gebracht, werd onmiddellijk bereid gevonden het belang der Vereeniging te laten voorgaan en verklaarde op dien grond gaarne genegen te zijn hare plaats aan den heer Sandberg tijdelijk af te staan. Op de vraag van den Voorzitter of de aanwezigen zich met deze gestie kunnen vereenigen, is het antwoord algemeen instemmend.

De Voorzitter richt zich nu tot den heer Franke, wiens afdeeling onlangs het verlies te betreuren had van haren voorzitter, de heer Joh. Boersma, aan wiens nagedachtenis eenige woorden van erkentelijkheid gewijd worden. Spr. stelt daarna de vraag of, mogelijk, reeds in diens vervanging voorzien is.

De hr. Franke antwoordt bevestigend, daar de heer Jhr. Feith, rechter te Groningen, welwillend de functie van voorzitter op zich genomen heeft.

De Voorzitter deelt thans mede, dat de reeds lang gekoesterde wensch om een afdeeling in Twente op te richten, in vervulling gegaan is. Het is n.l. mogen gelukken iemand in dat gewest en wel te Enschedé te vinden, den heer G. W. Stroink, gep. officier, die zich voor deze zaak geïnteresseerd heeft, met het gevolg, dat met behulp van den Secretaris der Vereeniging een afdeeling in Enschedé op 26 October tot stand is gekomen.

Vervolgens leest de Voorzitter voor een schrijven van den Hoofdvertegenwoordiger in Indië, de hr. Fauser, waarin deze meldt, dat hij in Maart e.k. met verlof naar Europa komt en gaarne zou zien, dat gedurende zijne afwezigheid zijn functie werd waargenomen door een ambtgenoot, den heer Mr. M. J. A. Oostwoud Wijdenes. Spr. stelt onder algemeene instemming voor deze regeling volledig goed te keuren.

Spr. brengt daarna verslag uit over het verdere verloop der bekende motie over het onderwijs in de aardrijkskunde op de scholen, meer bepaaldelijk over de

ongewenschtheid om een uur van dat leervak over brengen van de 4e naar de 2e klasse. De motie toelichting, ter kennis gebracht van den Minister Onderwijs, heeft tot gevolg gehad een advies aan bewindsman van den heer Inspecteur der Gymn hier ter stede, met welk advies het H.B. wederom kennis gesteld is. Het H.B. heeft gemeend, daar zich niet bij dat advies kon neerleggen, zich an maal met een nota te moeten wenden tot genoem Minister, hetgeen geschied is, terwijl ook alle over bij deze zaak betrokken autoriteiten hiervan schri lijk op de hoogte gebracht zijn.

Ten slotte stelde de Voorzitter de rondvraag, welke gelegenheid de heer Jhr. Dr. Sandberg geb maakt om den vergaderden zijn dank te betuigen het in hem gestelde vertrouwen en de hoop uit te ken, dat hij in zijn arbeid aller steun zal mogen on vinden.

De hr. Clasener vestigt er de aandacht op, dat motieven, welke de Vereeniging Suriname geleid ben tot het instellen, enkele maanden geleden, steunactie ten behoeve der door de droogte aldaar armde bevolking, de volle instemming gehad he van de Koloniale Staten in tegenstelling met de ning op dit punt van andere hooge autoriteiten sloten werd hiervan mededeeling te doen aan den cretaris der Redactie van het Koloniaal Weekblad van den vasten medewerker der rubriek Suriname.

Nadat nog eenige ondergeschikte punten bespr waren, sluit de Voorzitter met een woord van dank vergadering.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De besturen der afdeelingen worden er attent op maakt, dat indien men de beschikking verlangt de Suriname-film, deze dient te worden aangevr bij den heer Graaf van Limburg Stirum, Arnoldlaa Bloemendaal.

Van de Redactie.

Wegens ongesteldheid van den redacteur moest onze spijt, in dit Nr. de rubriek „Suriname" achter blijven.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-I

Mr. H. E. de Boer, Rechterlijk ambtenaar; Hane laan 144, 's-Gravenhage.

F. H. ter Heege, Gouv. arts bij den dienst der gezondheid; Slotlaan, hoek Jagerlaan, Zeist.

H. J. A. van Troostenburg de Bruyn, idem als Franschestraat 63, Nijmegen.

Dr. Ir. J. M. W. Nash, Tijd. ingenieur 3e kl. bij Dienst van den Mijnbouw; Weimarstraat 's-Gravenhage.

INDISCHE VERLOFGANGERS.

H. Dekker, Controleur 1e categorie bij den P.T.T.-di p/a Mevr. H. Dekker, Epe.

Mej. F. Kooyman, Hoofdverpleegster bij het Kran nigenwezen; De Mient 183, 's-Gravenhage.

J. H. Raeven, Wnd. inspecteur bij het Kadaster te tevreden; Frans Douvenstraat 15, Roermond.

A. C. E. Brosius, Inspecteur bij de S.S. en Tramw Parkstraat 7, Arnhem.

F. F. Thiele, Opzichter 1e kl. bij de Waterstaat 's Lands Burgelijke Openbare Werken; Obr straat 415a, 's-Gravenhage.

J. J. Roose, Hoofdagent van politie 2e klasse in d sidentie Batavia; Rondolaan 151, Tuindorp, plaat, Rotterdam.

J. H. G. Boissevain, Assistent-resident van L (residentie Sumatra's Westkust); Floraple Haarlem.

J. J. Fanoy, Controleur 1ste klasse bij het Bi landsch Bestuur; Burg 16, Middelburg.

Mr. E. Broens, Referendaris bij de Algemeene S rie te Buitenzorg; p/a Mevr. Bunnik, Adriaan straat Nr. 22, 's-Gravenhage.

J. F. Hoogesteger, Controleur 1e kl. bij den Post graaf- en Telefoondienst; p/a D. Bronkhorst Mathenesserweg 22, Rotterdam.

J. de Quack, Commies bij het Parket van den Of van Justitie bij den Raad van Justitie te Sem p/a Mevr. Spoorenberg, Van Merlenstraat 's-Gravenhage.

G. J. van Est, Politieopziener 1ste klasse in de re tie Batavia; Akerdijk, Rijk Haarlemmermeer.

Mr. L. C. A. van Eldik Thieme, Lid van den Raad Justitie te Soerabaya; p/a Mevr. Van Nispen, Weede van Dijkveldstraat 30, 's-Gravenhage.

Mej. G. Oosterbaan, Onderwijzeres aan de He school te Paramaribo; Woldstraat, Steenwijk.

P. J. Graaff, Kapitein der Genie; Weteringschans Amsterdam.

A. Dufour, Kapitein der Infanterie; Rue Gambetta 42, Nice.

H. de Vries, Kapitein der Infanterie; Stadhouders 104, 's-Gravenhage.

F. J. Haver Droeze, Kapitein der Infanterie; S broekschelaan 46b, Rotterdam.

A. K. C. Bartelds, Kolonel der Infanterie; Rue Ver Nice.

MET PENSIOEN:

Z. Zuiderduyn, Onderluitenant Infanterie; Marcelischevaartpad 15, Overveen.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 8, Den Haag. — Javaansch en Maleisch.

Mr. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-I., Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht.

Mevrouw J. M. v. d. BOSCH—VAN VEEN, Pianoleerares, Steenschuur 13, Leiden.

Mej. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG—v. REEDE, Spraakleeraressen, Groot Hertoginnelaan 184, Den Haag en Keizersgracht 774, Amsterdam. — Ademhalings- en spreekstoornissen (zoo noodig met inwoning).

W. H. F. ENGELEN, Rijswijk, Caan van Necklaan. — Leeraar in de Dactyloscopie.

Mejuffr. A. M. EIGENHUIS, van Boetzelaerlaan 181, Den Haag. — Lessen L. O. in alle vakken en Wiskunde lagere klassen H. B. S.

L. Ch. A. FONTEIJN, Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.

Mr. H. GILTAY, Laan van Meerdervoort 516, Den Haag, geeft les in Oud-Fransch recht, Oud-Vaderlandsch recht, Romeinsch recht en Inleiding tot de Rechtswetenschap. Dictaten en excerpten beschikbaar. Leidt op voor cand.-examen Ind. Jurist.

P. H. GIJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., Schenkkade 307, Den Haag. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft, ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.

HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P B N A", Dir. E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem, Is een volledig ingerichte technische school, die volgens de schriftelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van Ingenieurs op de eindexamens.

J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaansche taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te lande, Soestdijk. — Javaansch; vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.

A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel 58, Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Staatsinstellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Vogelkersstraat 5, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. A. SCHROEVERS, Stadhouderslaan 3, Den Haag. — Stenografie. — Machineschrijven.

C. STEUERWALD, oud. Ass. P.S., Vivienstraat 59, Den Haag. — Lessen in Werktuigbouw en IJzerconstructie.

PH. C. STUBENRAUCH, H. F. VAN ZUIJLEN en F. M. GESCHER, Leeraren M. O. — Opleiding voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdiploma. Cursus voor Handel en Administratie. St. Annastr. 85, Nijmegen.

P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. — Maleisch (grammatica, correspondentie, omgangstaal) en Wiskunde.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

H. WESSELS, Leeraar Engelsch M. O. Lessen in Engelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — Wychen A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk

Mutatiestaat van 4 tot 11 November.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
W. G. Pluim Mentz, Oud-Kapitein N.-I. L., Oegstgeest, Geversstraat 31. f 5.— (Afd. Leiden).	Administrateur „Oost en West".
J. B. Giebing, Majoor N.-I. L., Rotterdam, Heemraadsplein 4B. f 5.—	Administrateur „Oost en West".
J. Zeilinga, Rotterdam, Graaf Florisstraat 33A. f 5.—	den heer J. D. M. van Reyn Snoeck te Rotterdam.
...man, Apeldoorn, Prins Hendrikplein 2. f 5.—	Mejuffrouw J. Brandt te Apeldoorn.
Verschuur, Directeur Nuts-Kweekschool voor Onderwijzeressen, Nijmegen, v. Slichtenhorststr. 110. f 5.—	Voorzitter Afd. Nijmegen.
S. F. van Hoogstraten, Arnhem, „Villa Hoogstede", Utrechtsche Weg 145. f 5.—	Secretaris Afd. Arnhem.
A. Dikker, p/a. 8e Regt. Inf., 1e Comp., Arnhem, Menno van Coehoornkazerne. f 5.—	Secretaris Afd. Arnhem.
W. Kraake, Oud-Kapitein der Inf., Arnhem, Apeldoornsche Weg 63. f 5.—	Secretaris Afd. Arnhem.
den Heijer, Hoofdpakhuismeester Zoutregie, Scheveningen, Soetensstraat 7. f 5.—	Secretaris Afd. Den Haag.
Keus, Den Haag, Laan van Meerdervoort 336. f 5.—	Secretaris Afd. Den Haag.
Nering Bögel, Den Haag, Badhuisweg 173. f 5.—	Secretaris Afd. Den Haag.
Lamster, Oud-Majoor-tit. N.-I. L., Den Haag, Nachtegaalplein 15. f 5.—	Secretaris Afd. Den Haag.
E. de Vries, Paramaribo, Weidestraat 14. f 5.— ...	den heer H. R. Nije te Paramaribo.

Rectificatie: S. C. Th. van der Paardt, Apeldoorn, Prins Mauritslaan 24.

J. Ed. Gerzon, Secretaris Alg. Ned. Verbond, Amsterdam, de Lairessestraat 149.

Contributieverhooging:

Arbeidsbeurs voor den Oud-Indischen Militair, Nijmegen, Oude Varkensmarkt 41, van f 2.50 op f 5.—.

Afschrijven:

L. W. van Puffelen, p/a. J. A. van den Berg, Velp, Zuiderparallelweg 5.

Adresveranderingen:

Veenbaas, Indoloog, Leiden, van: Mare 62A naar: Rapenburg 101.

J. Vermande, Dirigeerend Mil. Apotheker 1ste kl., Utrecht, van: Biltstraat 153 naar: Hotel Pomona, Westerstraat 2.

Prof. T. J. Bezemer, Hoogleeraar H. L. S., Wageningen, Rijksstraatweg, van: 59 naar: 31 (behoort tot de Afd. Arnhem).

H. ...agtenberg, Notaris, Den Haag, van: Molenstraat 15 naar: Willemstraat 65.

A. van Waardenburg, Den Haag, van: Frankenstraat 12 naar: van Boetzelaerlaan 74.

Mevrouw Coert—Berest, Den Haag, van: Louise de Colignystraat 126 naar: Willem Frederiklaan 20 (Park Zorgvliet).

Mevrouw de Weduwe M. Naessens-Wardenaar, Den Haag, van: Fr. Maelsonstr. 28 naar: Hotel Pomona, Molenstraat 53.

L. P. Makkink, oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., van: Den Haag, Slingelandtstraat 113, naar: Lausanne; Hotel National, Avenue de la Gare 14—16.

R. Pas, Controleur 1ste kl. B.B., geplaatst in de residentie Soerakarta.

J. A. J. Vermaat, thans te Bandoeng, Tjiliwoengstr. 19.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, ...
Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jo...
lieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen d...

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-I...
of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied...
personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstra...
's-Gravenhage, Telef. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichti...
zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Telef. 507 52. Dit „Teh...
biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland...
toeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvr...
te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerla...
's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. In...
bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrek...
willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten ...
aan hen die uit Nederland naar Indië gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenhe...
verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk- en maatschappelijk gebied, onder leiding van de d...
J. Franco Mendes—Calisch en L. Kappeijne van de Coppello—Wijgers. Spreekuur Donderdagmiddag
2—4 en volgens afspraak, Nic. Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de F...
MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede dr...
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring...
Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-I.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw her...
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw her...
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-I.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
" 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
" 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
" 4. Sarikat-Islam.
" 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
" 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
" 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
" 8. De Europeesche vrouw in Indië.
" 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
" 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansch tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
" 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
" 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
" 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-I...
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger ... Vereen. in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostkust.